

Porvoon Söderskärin suojelun ja käytön periaatteet

Principerna för skydd och nyttjande av Söderskär i Borgå

Marjo Priha

Porvoon Söderskärin suojelun ja käytön periaatteet

Principerna för skydd och nyttjande av Söderskär i Borgå

Marjo Priha

UUDENMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS
NYLANDS
MILJÖCENTRAL

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

UUDENMAAN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 21 | 2008

Uudenmaan ympäristökeskus
Luonnonsuojelu- ja ympäristötieto-osasto

Ruotsink. käännös/översättning: Heidi Lyytikäinen

Taitto/layout: Aapo Ahola

Kansikuva/pärmbild: © Leena Eerola

Kuvat/bilder: © Antti Below (s. 20, 22, 48, 52), © Leena Eerola (s. 11, 16, 43, 44, 54) ja

© Söderskär Majakka Oy (s. 12, 14, 21, 46, 53)

Kartat/kartor: Eeva Suikkari

Julkaisu on saatavana myös internetistä:

www.ymparisto.fi/uus/julkaisut

Publikationen finns tillgänglig på internet:

<http://www.miljo.fi/uus/publikationer>

ISSN 1796-1734 (pain.)

ISSN 1796-1742 (verkkok.)

ISBN 978-952-11-3313-8 (nid.)

ISBN 978-952-11-3310-7 (pdf)

SISÄLLYS

1 Johdanto	7
2 Alueen sijainti ja suojelutilanne	9
3 Kulttuuriympäristö	11
3.1 Söderskärin majakka	11
3.2 Muut rakennukset	13
4 Luonto ja kasvillisuus	15
5 Linnusto	16
6 Alueen käyttö	18
6.1 Kaavatilanne	18
6.1.1 Maakuntakaava	18
6.1.2 Osayleiskaava	19
6.2 Rantojen ja vesialueen käyttö	19
6.2.1 Veneily ja vesiskoottereilla ajaminen	19
6.2.2 Sukeltaminen	20
6.2.3 Kalastus	20
6.3 Tutkimuskäyttö	21
6.4 Matkailukäyttö	21
6.4.1 Matkailun vaikutukset linnustoon	22
7 Suojelun ja käytön yhteensovittaminen	24
7.1 Suojelun ja käytön taustaa	24
7.2 Vaihtoehtojen tarkastelu	24
7.3 Suositukset	26
7.3.1 Liikkuminen ja kulun ohjaus	26
7.3.2 Matkailu	27
7.3.3 Valvonta	27
7.3.4 Muu veneily ja vesiskootterit	27
7.3.5 Sukeltaminen	28
7.3.6 Viehekalastus	28
7.3.7 Kulttuurimiljöön ja rakennuskannan suojelu	28
7.3.8 Majakan suojelutavoitteet	29
7.3.9 Rakennusten käyttö	29
7.4. Ehdotettujen suositusten vaikutukset alueen Natura-arvoihin	29
7.4.1 Luontodirektiivin luontotyytit	30
7.4.2 Lintudirektiivin liitteen I linnut	30
8 Suojelupäätösten ajantasaistaminen ja rauhoitusmääräysten uusiminen	31
Lähteet	32
Liitteet	34
Kuvailulehti	71

INNEHÅLL

1 Inledning	39
2 Områdets läge samt skyddsstatus	41
3 Kulturmiljön	43
3.1 Söderskärs fyr	43
3.2 Övriga byggnader	45
4 Naturen och vegetationen	47
5 Fågelfaunan	48
6 Nyttjandet av området	50
6.1 Planläggning	50
6.1.1 Landskapsplanen	50
6.1.2 Delegeralplanen	51
6.2 Nyttjandet av stränderna och vattenområdet	51
6.2.1 Småbåtstrafik och körning med vattenskoter	51
6.2.2 Dykning	52
6.2.3 Fiske	52
6.3 Forskning	52
6.4 Turism	53
6.4.1 Turismens inverkan på fågellivet	54
7 Sammanjämkandet av skyddet och nyttjandet	56
7.1 Skyddets och nyttjandets bakgrund	56
7.2 Granskning av alternativen	57
7.3 Rekommendationer	58
7.3.1 Styrning av vistelse på öarna	59
7.3.2 Turism	59
7.3.3 Övervakning	59
7.3.4 Övrig småbåtstrafik och vattenskotrar	60
7.3.5 Dykning	60
7.3.6 Spinnfiske	60
7.3.7 Skyddet av kulturmiljön och byggnadsbeståndet	60
7.3.8 Skyddsmålen för fyrbåken	61
7.3.9 Nyttjandet av byggnaderna	61
7.4 De föreslagna rekommendationernas konsekvenser för naturvärdena på Natura-området	
7.4.1 Naturtyperna i habitatdirektivet	62
7.4.2 Fåglarna i fågeldirektivets bilaga I	62
8 Aktualisering av fredningsbesluten samt förnyandet av fredningsbestämmelserna	63
Källor	64
Bilagor	66
Presentationsblad	72

1 Johdanto

Söderskärin suojelualue on osa Porvoon ulkosaaristossa sijaitsevaa Söderskärin ja Långörenin saariston (FI0100077) Natura 2000 -aluetta. Söderskärin saaristo on tärkeä merilinnuston suojelu- ja tutkimusalue ja linnuston pesimärauhan turvaamiseksi alueella on voimassa liikkumis- ja maihinnousurajoituksia. Ainutlaatuisen majakkamiljöönensä ansiosta Söderskär on myös valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö.

Söderskärin suojelualueen maapinta-alasta noin puolet on valtion omistuksessa ja puolet on edelleen yksityisomistuksessa. Suojelualueen pääsaaret eli Majakka- ja Luotsisaaret ovat toistaiseksi Senaatti-kiinteistöjen hallinnassa, mutta parhaillaan on vireillä saarten ja rakennusten siirtäminen Senaatti-kiinteistöiltä Metsähallituksen hallintaan, koska kyseessä on valtion omistama luonnonsuojelualue.

Majakkarakennus siirtyi yksityishenkilöiden muodostaman Söderskär Majakka Oy:n omistukseen vuonna 2003. Samalla valtion maita hallinnoiva Senaatti-kiinteistöt vuokrasi yhtiölle vuoteen 2044 saakka noin puolen hehtaarin maa-alueen majakan ympäriltä. Majakan omistajat ovat kunnostaneet majakkaa omaan käyttöönsä ja järjestävät sinne myös ohjattua matkailua ympäristöministeriön rauhoitusmääräyksistä myöntämällä poikkeusluvalla.

Majakkaa lukuun ottamatta pääsaarten muut rakennukset ovat olleet vuoden 2007 loppuun asti vuokrattuina Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tutkimuskäyttöä varten. Merilintututkimusten ohella RKTL:n henkilökunta on vastannut luonnonsuojelualueen säännöllisestä valvonnasta.

Söderskärin suojelualueen ja erityisesti sen pääsaarten käytössä ja hallinnoinnissa tapahtuneiden ja tapahtumassa olevien muutosten vuoksi Uudenmaan ympäristökeskus, ympäristöministeriö sekä Metsähallitus ovat nähneet tarpeelliseksi selvittää, miten luonnonsuojelun tavoitteet ja kasvavan matkailun sekä virkistyskäytön tarpeet voidaan sovittaa yhteen jatkossa.

Näistä lähtökohdista on laadittu tämä selvitys, jossa esitetään suosituksia ja ehdotuksia Söderskärin suojelun ja käytön järjestämiseksi. Suositukset on laadittu yhteistyössä eri intressitahojen kanssa erilaisia käytön ja suojelun vaihtoehtoja tarkastelemalla. Selvitystyötä ovat ohjanneet Matti Osara ympäristöministeriöstä, Hannu Ormio, Antti Below ja Timo Halme Metsähallituksesta, Arto Lankinen Porvoon kaupungista sekä Eeva-Riitta Puomio, Ilpo Huolman ja Heikki Kurki Uudenmaan ympäristökeskuksesta. Ohjausryhmän sihteerinä ja tämän raportin laatijana on toiminut Marjo Priha Uudenmaan ympäristökeskuksesta.

Työn kuluessa on järjestetty kaksi (30.11.2007 sekä 28.2.2008) sidosryhmätilaisuutta, joissa ovat olleet mukana ohjausryhmätahojen lisäksi Museovirasto, Söderskär Majakka Oy, Porvoon Seudun Lintuyhdistys, Itä-Uudenmaan liitto, Tapiola sekä vesi- ja maa-alueiden omistajien edustajia. Tilaisuuksissa on tiedotettu työn tavoitteista ja etenemisestä ja osallistujat ovat saaneet kommentoida esitettyjä ehdotuksia sekä esittää omia näkemyksiään Söderskärin suojelusta ja käytöstä.

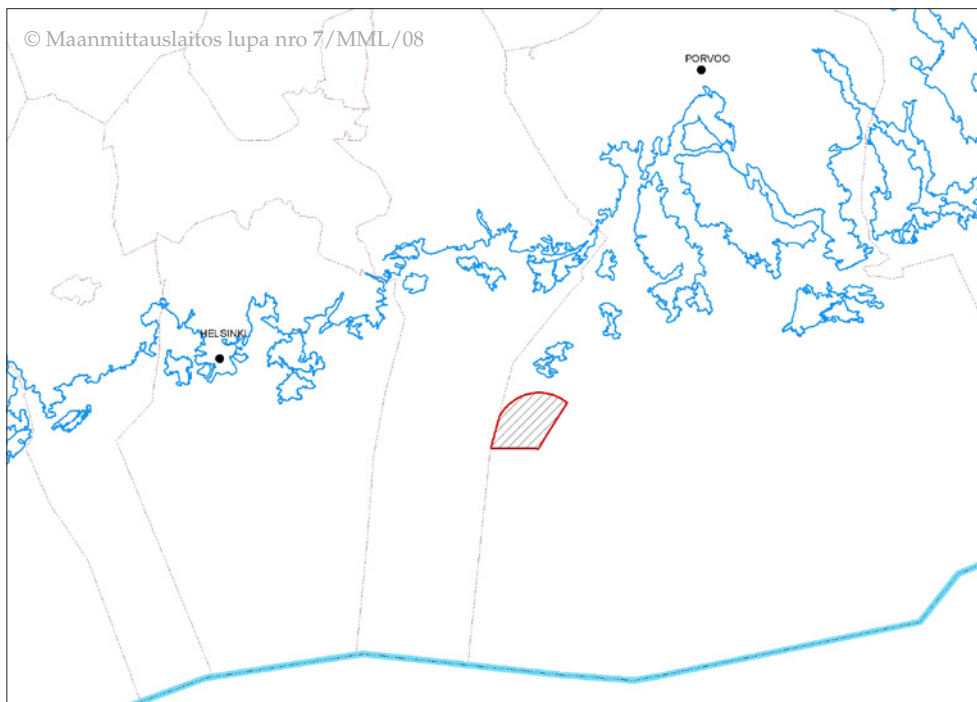
Metsähallitus laatii myöhemmin varsinaisen hoito- ja käyttösuunnitelman, joka kattaa sekä Söderskärin että Långörenin luonnonsuojelualueet. Söderskärin ja Långörenin saariston hoito- ja käyttösuunnitelman laatiminen on todettu erittäin kiireelliseksi vuonna 2007 ilmestyneessä Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelmassa. Jatkossa on tarpeen myös ajantasaistaa Söderskärin ja Långörenin vanhojen suojelupäätösten rauhoitusmääräyksiä. Söderskärin suojelun ja käytön periaatteet -raportti luo pohjan edellä mainittujen töiden laadinnalle sekä ympäristöministeriön poikkeuslupaehtojen määrittelylle.

2 Alueen sijainti ja suojelutilanne

Söderskärin luonnonsuojelualue sijaitsee Itä-Uudellamaalla, Suomenlahden ulkosaaristossa, Porvoon kaupungin alueella. Söderskär vesialueineen on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi lääninhallituksen päätöksellä vuonna 1930. Suojelualueeseen kuuluu 47 hehtaaria maata ja 2074 hehtaaria vesialueita.

Söderskärin luonnonsuojelualueeseen kuuluu yksityisten omistamia ja valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin vapaaehtoisilla kaupoilla hankittuja sekä Merenkululaitokselta Senaatti-kiinteistöt Oy:lle siirrettyjä maa-alueita. Vesialue on jakamatonta ja se kuuluu osakaskunnan omistukseen, jossa myös valtio on osakkaana.

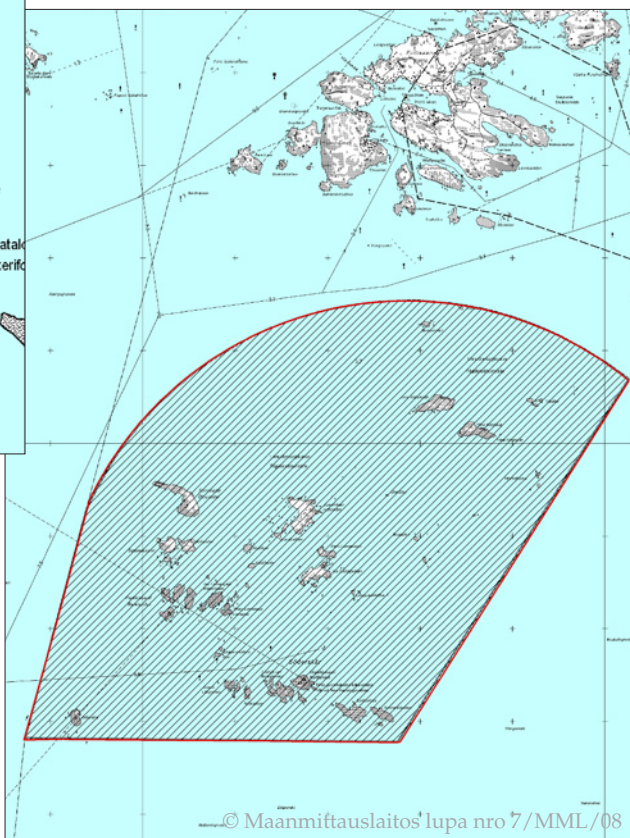
Söderskärin luonnonsuojelualue on osa Söderskärin ja Långörenin saaristo -nimistä Natura 2000 -aluetta (FI0100077). Natura-alueen yhteispinta-ala on 18 219 hehtaaria, josta maa-alueiden osuus on 149 hehtaaria. Söderskärin lisäksi Natura-alueeseen kuuluvat Långörenin luonnonsuojelualue ympäröivine vesialueineen, Kölhällen ja Stora Kölhällen vesialueineen Långörenistä etelään, Pellingin ulkosaaristoa, mm. Tunnholmenin luonnonsuojelualue, Sandkallan, Yttre Hällkalla, Yttergrundet, Storgrundet ja Inre Hällkallan ympäröivine vesialueineen. Alue on liitetty Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin (92/43/ETY) perusteella merkittävänä luontotyyppikokonaisuutena (SCI-alue) ja lintudirektiivin (79/409/ETY) mukaisena lajien suojelualueena (SPA-alue).

Kuva 1. Söderskärin sijainti Suomenlahdella.

Kuva 2. Pääsaaret eli Majakka- ja Luotsisaari sekä siihen liittyvä Aurasaari.

Kuva 3. Söderskärin suojelualue.

Koko alue on ns. Ramsar-kohde eli se on liitetty linnustoltaan kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen luetteloon. Ramsarin sopimus (SopS 3/1976) koskee vesilintujen elinympäristönä kansainvälisesti merkittäviä vesiperäisiä maita, joiden suojelua ja järkevää käyttöä tulee edistää.

Söderskärin ja Långörenin saaristo on nimetty Itämeren suojelusopimuksen nojalla Helsingin komission (HELCOM) rannikko- ja merialueiden suojelualueverkoston eli BSPA-alueeksi (= Baltic Sea Protection Areas).

3 Kulttuuriympäristö

Söderskär on arvioitu osana Pirttisaaren saaristomaisemaa valtakunnallisesti merkittävaksi rakennetuksi ympäristöksi (Museovirasto, ympäristöministeriö, Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt, 1993). Se on myös yksi valtakunnallisesti merkittävistä perinnemaisemista (Arvokaat maisema-alueet, Maisema-alueityöryhmän mietintö 66/1992).

Kulttuuri- ja luonnonympäristönä Söderskär on ainutlaatuinen ja kokonaisuutena se on Suomen edustavimpia merenkulun rakennusperintökohteita. Söderskärillä kiteytyvät hyvin luotsi- ja majakkasaarien tunnuspiirteet: merellisyys, eristyneisyys sekä karu ja luonnonvaroiltaan rajallinen elinympäristö.

3.1

Söderskärin majakka

Söderskärin majakka sijaitsee noin 15 meripeninkulman päässä Helsingistä, Suomenlahden ulkosaariston karulla kallioluodolla sen korkeimmalla kohdalla. Toimintansa aikana Söderskärin majakka ohjasi Suomenlahdella kulkevia laivoja sekä opasti Porvoon kaupunkiin johtavan väylän alkuun.

Majakka on rakennettu vuonna 1862 ja se edustaa ns. uusgoottilaista rakennustyyliä. Majakan on suunnitellut arkkitehti Ernst Lohrmann, joka on piirtänyt mm. useita kirkkoja. Söderskärin majakkatorni on yksi neljästätoista Suomeen rakennetuista tiilimajakoista. Samantyyppisiä kahdeksankulmaisia majakkatorneja on säilynyt myös Hangon Russarössä ja Mustasaaren Norrskärissä.

Majakkarakennus on kuusikerroksinen ja muodoltaan kahdeksankulmainen torni, jonka huipun lyhtyosa ulottuu lähes 40 metrin korkeuteen merenpinnasta ja 32,5 metriin maanpinnasta. Majakan alaosa on reiluun kahdeksaan metriin asti kiveä ja yläosa on tiiltä. Myöhemmin tornia on vahvistettu rataakiskoista ja betonista rakennetulla ”kuorella”, sillä ankarien myrskytuulten puhaltaessa majakan huipun havaittiin huojuvan muutaman tuuman verran.

Majakan valo sytytettiin ensimmäistä kertaa syksyllä 1862. Viiden sekunnin mittainen valovälähdys toistui aina 90 sekunnin välein. Majakka loisti jopa 15 meripeninkulman päähän, ja aluksi kalastajat pelkäsivät ennennäkemättömän kirkkaan valon säikäyttävän kalasaaliit muille vesille. Valon pelättiin myös houkuttelevan virolaisia kalastajia samoille apajille.

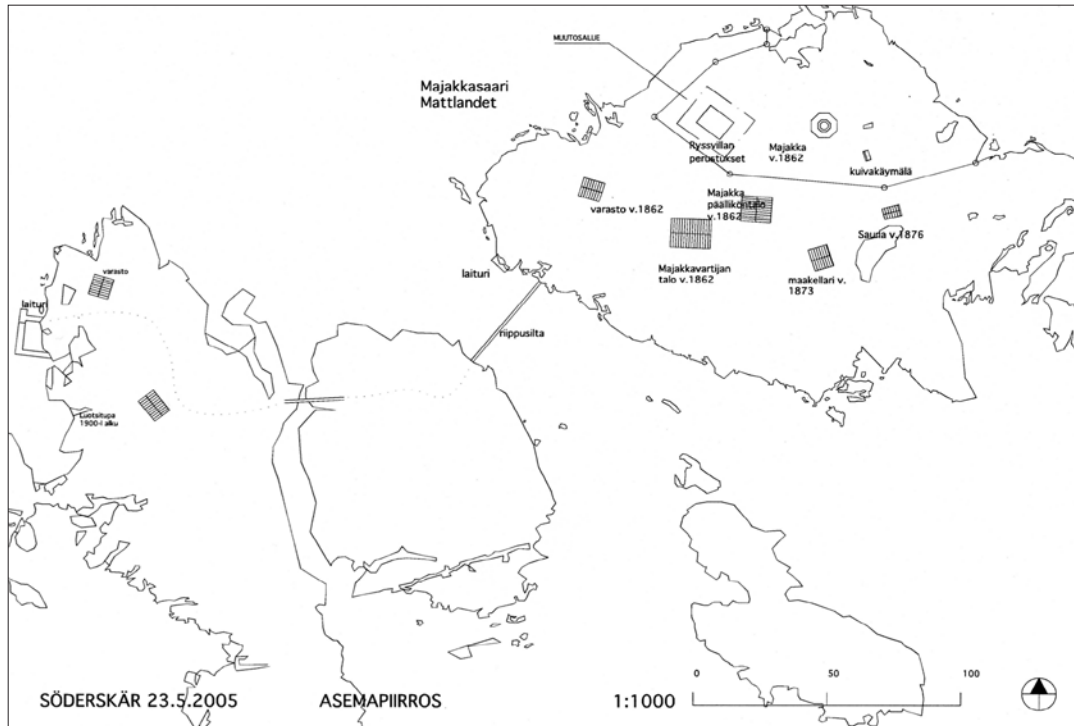
Kirkas valo oli kuitenkin suurena apuna ja lohtuna pimeällä merellä liikuttaessa. Majakka saikin palvella uskollisesti tehtävässään merenkulkijoiden turvana aina vuoteen 1989 saakka, jolloin valo sammutettiin. Suomenlahden väylästä oli muuttunut ja kehittynyt, eikä Söderskärin majakalla nähty enää tuolloin olevan merenkulullista merkitystä. Toimintansa loppuvaiheessa Söderskärin majakka oli ainoa tulikäyttöinen majakka Suomessa.

Museoviraston edustaja kävi arvioimassa majakan teknistä kuntoa 1990-luvun alussa ja tuolloin kunto todettiin heikoksi. Myös Kapiteeli Oy:n kuntokartoituksen tulokset olivat samansuuntaiset.

Kapiteeli Oy myi majakan vuonna 2003 yksityisomistajille, jotka perustivat kiinteistön huollosta ja toiminnasta vastaavan Söderskär Majakka Oy:n. Majakkaa on kun-

Kuva 4. Entiset majakanvartijoiden asuinrakennukset sijaitsevat majakan edustalla muodostaen ainutlaatuisen majakka-miljöön.

Kuva 5. Asemapiirros pääsaarten rakennuksista.

Rakennukset (käyttötarkoitus):
Majakkamestarin talo (asuinrakennus)
Majakkanvartijan talo (asuinrakennus)
Kellari (varasto)
Käymälä (kompostoiva ja erotteleva käymälä, Majakka Oy:n rakentama)
Käymälä
Käymälä
Liiteri (varasto)
Luotsiasema (asuinrakennus)
Sauna (sauna)
Varasto (varasto)

Taulukko 1. Pääsaarilla sijaitsevat rakennukset ja rakennelmat.

nostettu Majakka Oy:n toimesta vuosina 2004-2007 ja korjaustyöt jatkuvat edelleen. Kunnostukseen on sisällytetty ikkunoiden uusimista, sisäosien korjausta, maalausta ja kalkitsemista. Myös majakan valolaitteistoa on kunnostettu.

3.2

Muut rakennukset

Majakan ympärillä on ryhmä majakanvartijoiden puurakennuksia, jotka on rakennettu 1860-luvulla ja sen jälkeen. Ne on toteutettu Intendenttikonttorin laatimien piirustusten mukaan ja vastaavat 1800-luvun majakkasaarilla olevia rakennuksia. Majakkamestarille rakennettiin 1900-luvun alussa oma talo, jota Söderskärissä kutsuttiin Ylätaloksi. Kolme majakanvartijaa perheineen asuivat niin kutsutussa Alatalossa. Rakennukset ovat edelleen verraten hyvässä kunnossa ja sisätilat sekä kiinteä sisustus kuvastavat miehitetyn ja toiminnallisen majakan aikaa aina 1960-luvulle saakka.

Kuva 6. Sauna ja makeanveden allas näkyvät kuvan etuosassa.

Entinen luotsiasema sijaitsee Luotsisaaren korkeimmalla kalliokumpareella. Rakennus on yksinkertainen hirsirakennus ja peräisin vuodelta 1912. Se on edelleen lähes alkuperäisessä asussaan ja sisätilat ovat verraten hyvin säilyneet. Asemalta luotsattiin aluksia Pirttisaareen, Porvooseen, Onakseen, Pellinkiin, Helsinkiin ja ulkomerelle. Luotsit eivät asuneet asemalla vaan kuuden kilometrin päässä sijaitsevalla Pirttisaarella.

Majakkahenkilöstön virat lakkautettiin majakan automatisoinnin yhteydessä vuonna 1957. Neljä vuotta myöhemmin myös luotsiaseman toiminta lopetettiin. Tämän jälkeen saaren tyhjilleen jääneisiin rakennuksiin perustettiin maa- ja metsätalousministeriön alainen riistantutkimusasema vuonna 1965. Tutkimusasema toimi saarella lähes 40 vuotta, kunnes sen toiminta lakkautettiin vuonna 2007.

Satamalaituri sijaitsee Luotsisaassa ja toinen lyhytaikaista kiinnittymistä palveleva ulokelaituri Majakkasaassa. Pääsaaria yhdistää riippusilta, jonka sotilaat rakensivat toisen maailmansodan aikana. Erillisillä saarilla toimineet luotsi- ja majakkamiehet olivat siihen asti pysyneet pitkälti omissa oloissaan.

Saarella on myös kaivo, joka saa vetensä kalliopainanteeseen muodostuneesta makeanveden altaasta.

4 Luonto ja kasvillisuus

Söderskärin suurimmilla saarilla kasvaa katajikkoo ja pieniä haapa-kuusimetsiköitä. Suurin osa luodoista on kasvitonta avokalliota ja vain suurimmilla luodoilla tavataan matalaa kallioketokasvillisuutta. Suojaisimmissa kallionkoloissa esiintyy paikoitellen heinävaltaisia niittykaistaleita. Alueella kasvaa Uudellamaalla uhanalainen keihäsvuohennokka (*Scutellaria hastifolia*).

Söderskärin ulkoluodoilla sekä saariryhmän eteläpuolisilla matalikoilla merenpohja on tyypiltään pääasiassa kalliota tai kivikkoa ainakin 20 metrin syvyyteen. Jyrkemmällä rinteillä kallio- ja kivikkopohjat ulottuvat vielä tätäkin syvemmälle. Hiekka- ja sorapohjaa esiintyy laikuttain syvemmissä osissa ja levien kasvu ulottuu noin 11-17 metrin syvyyteen. Tällaiset levävyöhykkeiset kivikko- ja kalliopohjat luetaan EU:n luontodirektiivin luontotyyppiin ”riutat”. Karkeasti ottaen tähän luontotyyppiin voidaan katsoa kuuluvan kaikki pohjat luotojen merenpuoleisilla rannoilla ja uloimmilla matalikoilla, jotka ovat 20 metrin syvyysrajan sisäpuolella.

Toinen luontodirektiivin vedenalainen luontotyyppi, jota alueella esiintyy on ”vedenalaiset hiekkasärkät” eli rantavyöhykkeen läheisyydessä olevat pääosin alle 20 metriä syvät hiekkamuodostumat. Tällaisia matalampia hiekkapohjia esiintyy Söderskärin Natura-alueella ainakin Jussinkarin länsipuolella.

Söderskärin luonnonsuojelualueen valinnan perusteena SCI-alueeksi ovat seuraavat liitteen I luontotyypit (suluissa luontotyyppin numero):

- Rantavallien yksivuotinen kasvillisuus (1210)
- Kivikkoisten rantojen monivuotinen kasvillisuus (1220)
- Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset kallioidet (1230)
- Itämeren harjusaaret (1610) ja niiden hiekka-, kallio-, ja kivikkorantojen sekä vedenalainen kasvillisuus
- Itämeren boreaaliset luodot ja saaret (1620)
- Itämeren boreaaliset rantaniityt (1630)
- Itämeren boreaaliset hiekkarannat, joilla on monivuotista ruohovartista kasvillisuutta (1640)
- Fennoskandian runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270)

Luontodirektiivin liitteen II lajeista Söderskärillä esiintyy harmaahylje (*Halichoerus grypus*).

5 Linnusto

Söderskär on Suomenlahden merkittävimpiä saaristolinnuston pesimäalueita. Saaristolintukantoja on seurattu kymmeniä vuosia ja kenttätöistä on vastannut RKTL vuodesta 1948 lähtien. Erityisesti alueen haahkakantaa on tutkittu intensiivisesti ja haahkan pesät on säännöllisesti aidattu naruilla pesimärauhan turvaamiseksi.

Saarten rauhoittaminen 1930-luvulta lähtien näkyy lintukannoissa. Vuonna 1950 pesivien haahkojen parimääräksi laskettiin 209 ja vuonna 1985 niitä oli jo 2400. Jusinkarissa pesivien haahkojen parimäärä on ollut vuosittain keskimäärin 657, mikä yhdellä ja samalla alueella on enemmän kuin missään muualla Suomessa vuosina 1970-1992. Vuoden 1985 jälkeen haahkakantojen on havaittu pienentyneen. Syitä tähän ei tiedetä, mutta Suomenlahden tilan huononemista epäillään yhdeksi merkittäväksi tekijäksi. Haahkojen parimäärä oli vuonna 1999 enää 892.

Myös riskiläkanta vahvistui rauhoitusta seuraavina vuosikymmeninä. Kun pesiviä pareja laskettiin 1949 Söderskärin alueelta 148, niin vuonna 1963 niiden määrä oli jo 353. Kanta tosin pieneni 1990-luvulla minkkien saalistuksen vuoksi, ja vuonna 1999 parimäärä oli 213.

Kuva 7. Monet linnut käyttävät Söderskärä muutonaikaisena levähdyspaikkana. Kuvassa suokukko.

Laji / parimäärä 2007	Söderskär	Långören
Merimetso		87
Kyhmyjoutsen	5	3
Merihanhi	14	4
Kanadanhanhi	2	2
Valkoposkihanhi	34	17
Sinisorsa	6	2
Lapasorsa	1	0
Jouhisorsa	1	0
Tukkasotka	20	3
Pilkkasiipi	22	3
Haahka	805	138
Isokoskelo	4	1
Tukkakoskelo	15	0
Meriharakka	13	3
Karikukko	11	1
Punajalkaviklo	10	1
Tylli	6	0
Merilokki	13	21
Selkälokki	13	0
Harmaalokki	381	454
Kalalokki	67	24
Kalatiira	116	8
Lapintiira	193	93
Räyskä	87	1
Riskilä	214	20
Teeri	1	0
Varis	6	1
Luotokirvinen	16	6
Räystäspääsky	5	0
Haarapääsky	3	0

Taulukko 2. Vuoden 2007 pesimälinnuston parimäärät Söderskärin ja Långörenin alueilla.

Kalatiiran parimäärät ovat olleet 1990-luvulla noin 40–50. Lapintiiran parimäärä oli vuonna 1988 110 ja vuonna 1999 parimäärä oli 190.

Lintudirektiivin liitteen I lajeista alueella esiintyy räyskä (*Sterna caspia*), kalatiira (*Sterna hirundo*) ja lapintiira (*Sterna paradisaea*).

Muita alueella tavattavia Natura tietolomakkeessa lueteltuja lintulajeja ovat pikkusirri (*Calidris minuta*), riskilä (*Cephus grylle*) ja selkälokki (*Larus fuscus*).

6 Alueen käyttö

6.1

Kaavatilanne

6.1.1

Maakuntakaava

Marraskuussa 2007 (12.11.2007) hyväksytyssä Itä-Uudenmaan maakuntakaavassa Söderskär on huomioitu osana Pirttisaaren saaristomaisemaa, joka on valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö.

Maakuntakaavassa Söderskärin suojelualue on merkitty luonnonsuojelualueeksi sekä Natura-alueeksi seuraavin kaavamääräyksin:

Luonnonsuojelualue tai -kohde (SL)

Merkinnällä osoitetaan luonnonsuojelulain nojalla suojellut alueet. Luonnonsuojelualueiksi on osoitettu myös muiden suojeluohjelmien alueita sekä Natura 2000 -alueita siltä osin kuin päätösten yhteydessä on alue tai kohde toteutettu luonnonsuojelulain nojalla. Alueilla tai kohteilla on voimassa MRL 33 §:n mukainen rakentamisrajoitus.

Natura 2000 -alue (nat)

Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset, Natura 2000 -ohjelman alueet täydennysalueineen. Luonnonsuojelulain perusteella alueelle tai sen läheisyyteen ei saa suunnitella toimenpiteitä, jotka merkittävästi heikentävät niitä laji- tai luontodirektiivin mukaisia luonnonarvoja, joiden perusteella alue on otettu Natura 2000 -ohjelmaan. Ennen toimenpiteisiin ryhtymistä on ympäristöviranomaisille varattava mahdollisuus lausunnon antamiseen.

Söderskärin pääsaaret on merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi alueeksi (ma/v), joka on myös valtakunnallisesti merkittävä.

Maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue (ma/v)

Merkinnällä osoitetaan kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta valtakunnallisesti merkittävät alueet ja kohteet. Suunnittelumääräys: Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon kulttuuriympäristön ominaispiirteiden vaaliminen, maisema-alueen kokonaisuus ja identiteetti. Alueen käytöllä on turvattava merkittävien maisema- ja kulttuuriarvojen säilyminen.

Osayleiskaava

Ranta-alueiden osayleiskaavatyö Onaksen saaristossa on parhaillaan käynnissä. Kaavaluonnos tulee nähtäville huhtikuussa 2008. Kaavaehdotuksen valmistelu aloitetaan saadun palautteen pohjalta ja kaava valmistunee vuonna 2009.

Osayleiskaavaluonnoksessa Söderskärin suojelualue on osoitettu Natura-alueeksi sekä luonnonsuojelualueeksi (SL) seuraavin kaavamääräyksin:

Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue

Luonnonsuojelualue (SL)

Alueen osayleiskaavan mitoitusperusteiden mukainen rakennusoikeus on siirretty AT-, RA-, TY- tai LV -alueille.

Söderskärin pääsaaret ympäristöineen on merkitty osayleiskaavaan lisäksi seuraavalla kulttuuriympäristön arvoja osoittavalla merkinnällä:

Maisemallisesti arvokas alue (ma/v)

Merkinnällä osoitetaan valtakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöjen alueet. Alue on omaleimainen ja sen rakennusperinne arvokasta. Uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa kyläkuvaan ja rakennusperinteeseen. Rakentamisessa tulee ottaa huomioon alueen kuulumisen valtakunnallisesti arvokkaaseen kulttuuriympäristöön.

Rakennuksia ei saa purkaa ilman MRL 127 §:ssä tarkoitettu lupaa eikä niiden ulkoasua muuteta siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai miljöön kannalta merkittävä luonne turmeltuu.

Alueella ei saa rakentaa eikä suorittaa muita toimenpiteitä siten, että heikennetään valtakunnallisesti merkittävän kulttuurihistoriallisen ympäristön arvoja (MRL 41 § 2 mom.).

Lisäksi Söderskärin Majakkasaarella ja Luotsisaarilla on kohdemerkintä, joka osoittaa saarilla olevat rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat suojelukohteet. Kohdemerkintään liittyvä numero viittaa selostuksen kohdekuvauksiin.

Rakennus- tai kulttuurihistoriallisesti arvokas suojelukohde (sr (5.4))

Rantojen ja vesialueen käyttö

Veneily ja vesiskoottereilla ajaminen

Veneily Söderskärin suojelualueella ja sen tuntumassa on jatkuvasti lisääntynyt ja lisääntyy tulevaisuudessakin Söderskärin suojelun ja käytön ratkaisusta huolimatta. Osa veneilijöistä pyrkii rantautumaan suojelualueen saariin ja luodoille mihin tahansa sukielloista huolimatta. Veneily häiritsee yleisesti linnuston pesintää ja ankkurointien lisääntyminen voi myös heikentää vedenalaisen kasvillisuuden laatua.

Suojelualueen vesialueella ajaa kesäaikaan myös yksittäisiä vesiskoottereita tai usean vesiskootterin käsittäviä letkoja, jotka häiritsevät linnuston pesimärauhaa

Kuva 8. Riskilä pesii pääsaarilla ja on arka häirinnälle.

ja ovat uhkana uiskenteleville poikueille. Vesiskoottereilla ajo on alueella kielletty Porvoon maalaiskunnan kunnanhallituksen päätöksellä (28.6.1993).

6.2.2

Sukeltaminen

Söderskärin alueella ei ole tehty vedenalaisinventointia, mutta harrastajasukeltajien toiminnan tuloksena alueelta tunnetaan yksi hylky, joka on rauhoitettu muinaisjäänös. Tämä hylky on ns. Kokkomaan hylky, joka sijaitsee Kokkomaasaaren pohjoisrannalla olevan lahden pohjoispuolella.

Kohde mainitaan sukeltajien paljon käyttämällä nettisivuilla www.hylyt.net ja hylky houkuttelee alueelle harrastajia. Alku- ja keskikesällä sukeltaminen saattaa häiritä riskilän pesintää ja poikasten ruokintaa.

6.2.3

Kalastus

Lohirysäkalastus on alueen merkittävin kalastusmuoto ja sen tärkeimmät pyyntiajat ovat kesä–elokuu. Lohisiimoilla ja -verkoilla sekä troolilla kalastaa avomerellä muutamia venekunta. Verkkopyyntiä harjoitetaan erityisesti keväällä ja syksyllä. Aivan viime vuosina silakan troolipyynti on ollut melko vähäistä.

Ulommalla merialueella ammattikalastajien saalis on koostunut pääasiassa silakasta, mutta saaliissa on ollut melko runsaasti myös lohta, taimenta ja kuhaa sekä vähäisessä määrin siikaa, lahnaa, ahventa, kirjolohta ja haukea.

Suojelualan vesillä on voimassa Uudenmaan TE-keskuksen päätöksen mukainen viehekalastuskielto lintujen pesimäaikaan 1.4.–15.8.

Kuva 9. Majakkaa on kunnostettu pitkälti talkoovoimin.

6.3

Tutkimuskäyttö

Pääsaarten linnustoa on tutkittu jo vuodesta 1948 lähtien. Vuonna 1965 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos otti entiset majakkahenkilökunnan rakennukset käyttöönsä ja järjestelmällistä tutkimista harjoitettiin alueella aina vuoteen 2007 saakka. Tutkimusasematoiminnan lakkauttaminen merkitsi samalla suojelualueen säännöllisen valvonnan loppumista. Jatkossa merilinnuston tutkimusta tullaan harjoittamaan noin 3–5 vuoden välein Metsähallituksen tai RKTL:n toimesta sekä säännöllisemmin luotsiasemalta käsin.

6.4

Matkailukäyttö

Majakksaarella on harjoitettu matkailutoimintaa vuodesta 2004 lähtien. Söderskär Majakka Oy on kaupallisesti toimiva yritys, joka vuokraa majakkaa kokouksia, tilaisuuksia ja tapahtumia varten sekä järjestää saarelle ohjattuja retkiä. Majakkamatkoja on toteutettu yhteistyössä vesiliikenneyritysten kanssa.

Matkailutoiminta edellyttää ympäristöministeriön myöntämän poikkeusluvan. Lupaehdoissa on määrätty matkailun ajankohdista, matkailuryhmien määrästä sekä liikkumisesta määrätyillä reiteillä. Tähän saakka ohjattuja ryhmäkäyntejä on saanut olla ajalla 20.5.–30.6. yksi vuorokaudessa ja ajalla 1.7.–1.8. enintään kolme vuorokaudessa. Tyypillinen ryhmäkokoo on ollut noin 25 matkailijaa. Ryhmäkokoo on rajautunut matkustaja-alusten kapasiteetin mukaan. Suuria yli 60 hengen ryhmiä on ollut hankala saada alueelle jo kuljetustenkin puolesta.

Vuosina 2005–2007 kävijöitä on ollut tasaisesti noin 2000 henkeä/kesä. Esimerkiksi vuonna 2005 toukokuussa asiakasvierailuja oli noin 100, kesäkuussa noin 150 ja elokuussa noin 700. Elokuun alku ja etenkin elokuun kolme ensimmäistä viikonloppua ovat erityisen vilkkaita. Tuolloin saaren rannoilla voi olla ankkuroituneena jopa 40 yksityisvenettä.

Kuva 10. Tylly kuuluu saarten pesimälinnustoon.

Kesällä 2008 käynnistyvät viikoittaiset yleisöretket, jotka lähtevät Helsingistä kauppatorilta joka tiistai 24.6.–15.8. välisenä aikana. Yleisöretkien kuljetuksista vastaa Royal Line. Vuoden 2008 tavoitteeksi on asetettu noin 4000 matkailijaa. Majakka Oy palkkaa kesäksi saarelle pysyvän oppaan, joka vastaa kasvavan matkailijamäärän ohjaamisesta ja opastuksesta.

Matkailun tuotoilla on korjattu ja kunnostettu majakkarakennusta sekä tuotettu muita matkailuun tarvittavia rakenteita, kuten laiturit ja kompostoiva käymälä.

Majakka Oy haluaisi kehittää matkailua niin, että kävijämäärät voisivat olla suuremmat jo heti kesän alussa, jolloin on kysyntää erityisesti yritysmatkoista. Pelkästään elokuussa tapahtuva matkailu ei riitä kattamaan majakan kunnostustöitä. Majakka Oy toivookin, että matkailukausi voitaisiin laajentaa toukokuusta syyskuun alkuun.

6.4.1

Matkailun vaikutukset linnustoon

Ympäristötutkimus Yrjölä Oy:n tekemän selvityksen (Yrjölä 2006) mukaan matkailussa on pyritty minimoimaan Natura-alueelle aiheutuvat haitat. Tilanne voi kuitenkin muuttua, mikäli matkailun volyymi kasvaa ja valvonta väljenee tai jos mailhinnousun sallitaan tapahtuvan nykyisiä määräyksiä aiemmin. Nykyisen luvan perusteella ohjattujen ryhmien vierailukäynnit saavat alkaa aikaisintaan 20.5.

Tähän asti RKTL on aidannut haahkojen pesäpaikat ja valvonut liikkumista saarella. Haahkan pesinnän alkaminen vaihtelee jäiden lähdön mukaan ja myöhäisinä vuosina kaikki haahkat eivät ole vielä munineet 15.5. mennessä. Ihmisten liikkuminen saarella muninnan käynnistyessä häiritsee naaraista ja voi heikentää pesinnän

onnistumista. Naaras vaihtaa herkästi pesäpaikkaa tai hylkää pesän ja munitut munat kokonaan jos lähistöllä on toistuvasti ihmisiä näkössä.

Majakkasaarten pesimälinnustoon kuuluvat haahkan lisäksi mm. tylli, riskilä ja luotokirvinen. Riskilä pesii pääasiassa Aurasaarella kallionkolossa ja aiemmin RKTL on merkinnyt kyseisen pesimäalueen aidalla. Luotokirvinen pesii hyvin suojassa, samoin tyllin pesää on vaikea havaita. Myös tyllin pesät on aiemmin merkitty aidoilla RKTL:n toimesta. Tyllin poikaset eivät erotut suojaväristään johtuen maastosta ja ne ovat vaarassa tulla talloiksi lähtiessään liikkeelle. Pilkkasiipi kärsii matkailijamäärien kasvusta ja erityisesti ryhmien koon kasvusta. Pitkä ja yhtenäinen letka venelaiturilta majakalle voi estää pilkkasiipeä kuljettamasta poikuettaan veteen.

Söderskär Majakka Oy:n mukaan matkailu ei ole haitannut saaren linnustoa, koska matkailussa on noudatettu linnuston suojelemiseksi annettuja ohjeita ja suosituksia. Saarelle tuleville matkailijoille on kerrottu miten saarella liikutaan ja että linnustoa ei saa häiritä. Havaintojen mukaan haahkat eivät ole kärsineet matkailijoista ja tyllin pesää on osattu varoa. Pesimäkaudella ryhmäkoot ja kävijöiden kokonaismäärät ovat olleet pienempiä kuin elokuussa.

7 Suojelun ja käytön yhteensovittaminen

7.1

Suojelun ja käytön taustaa

Söderskärin luonnonsuojelualueella on pitkät suojeluperinteet, sillä Söderskär ja siihen kuuluvat vesialueet rauhoitettiin jo vuonna 1930. Suojelumääräysten mukaan kaikkalainen lintujen häirintä alueella on kielletty. Lintujen häirintää koskeva kiello on myöhemmin tulkittu siten, että maihinnousu ja liikkuminen pääsaarella on kielletty 1.5.–1.8. ja muilla saarilla 1.5.–15.8.

Söderskärillä on ollut säännöllistä ihmistoimintaa aina 1800-luvun lopulta lähtien. Majakkarakennus otettiin käyttöön vuonna 1862 ja sen ylläpito työllisti yhden majakkamestarin sekä kolme majakanvartijaa, jotka perheineen asuivat saaren punamultaisissa puurakennuksissa pääsääntöisesti ympäri vuoden. Luotsit ovat toimineet saarilla (Bastulandetilla) vuodesta 1839 lähtien ja aina 1960-luvulle saakka. Saarilla on myös tutkittu säännöllisesti merilinnustoa vuodesta 1948 lähtien ja pysyvä tutkimusasema perustettiin sinne vuonna 1965.

Alueen merkittävin käyttömuoto tällä hetkellä on majakkamatkailu, jota on harjoitettu vuodesta 2004 alkaen. Matkailu on tuonut mukanaan uusia haasteita valvonalle ja opastukselle ja se on myös houkutellut saaren lähivesille yksityisveneitä maihinnousun toivossa. Majakkamatkailu on luvanvaraista ja näihin päiviin saakka se on ollut melko pienimuotoista. Matkailun volyymiä ja sesongin kestoa halutaan kuitenkin jatkossa kehittää.

Alueella pitkään harjoitettu merilinnuston tutkimus edesauttoi saaren suojelutavoitteiden valvontaa ja rauhoitti saaren käyttöä etenkin pesimäaikaan. Nyt kun tilanne on muuttunut, suojeluarvojen turvaaminen edellyttää vastaavan säännöllisen valvonnan ja tehokkaan kulun ohjaamisen järjestämistä.

Nykyinen maihinnousukiello ja muut rajoitukset estävät matkailun kehittämistä yrittäjiä tyydyttävällä ja toiminnan kannattavuutta edistävällä tavalla. Tämä taas heikentää ja hidastaa majakan kunnostukseen tarvittavan rahoituksen järjestymistä.

Matkailuun tarvitaan lisätilaa, jota olisi nyt saatavilla, kun rakennukset ovat jääneet tyhjilleen niitä pitkään hallinneen RKTL:n poistuttua saarelta. Rakennukset ovat siirtymässä Metsähallitukselle, joka edellyttää, että uudet käyttömuodot eivät saa vaarantaa rakennusten suojelutavoitteita. Museovirasto puolestaan valvoo ainutlaatuisen ja kulttuuriperinnöltään merkittävän majakkamiljöön säilymistä.

Rakennusten säännöllinen käyttö ja huolto ovat edellytys niiden kunnossa pysymiselle. Säännöllinen oleskelu alueella on tärkeää myös ilkvallan hillitsemiseksi.

7.2

Vaihtoehtojen tarkastelu

Söderskärin luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun ja nykyisen käytön yhteensovittamiseksi laadittiin joukko vaihtoehtoisia malleja. Vaihtoehtojen tarkastelussa sel-

vitettiin erilaisten liikkumisrajoitusten ja käyttöpaineiden vaikutuksia mm. alueen luontoon, rakennuksiin, liikkumiseen ja valvontaan sekä ympäröivään saaristoon, kuten esim. veneilyyn lähivesillä. Kunkin vaihtoehdon kohdalla pyrittiin painottamaan aina jotain tiettyä näkökulmaa, mutta ei kuitenkaan niin, että samalla kaikki muut tavoitteet yksiselitteisesti heikkenisivät.

Tarkastelun tavoitteena oli ennen kaikkea selvittää ratkaisumalli, jonka pohjalta voidaan esittää suosituksia pääsaarten ja lähisaarten luontoarvojen, ainutlaatuisen majakkamiljöön sekä alueen matkailun ja muu käytön yhteensovittamiseksi.

Vaihtoehtojen tarkastelussa ja vaikutusten arvioinnissa hyödynnettiin nykytilanteen aiheuttamia todellisia ja tiedossa olevia vaikutuksia. Arvioinnissa otettiin huomioon myös ohjausryhmän asiantuntijoiden mielipiteet sekä saarella pitkään tutkimusta tehneiden tutkijoiden sekä matkailunharjoittajien näkemykset.

Jokaisessa vaihtoehdossa muuttuvina tekijöinä olivat 1) liikkuminen pääsaarilla 2) matkailuryhmien vierailuajat, matkailuryhmien määrä/vrk ja ryhmä koko sekä 3) matkailuun ja muuhun virkistyskäyttöön suhteutettu valvonta.

Seuraavan on listattu kuvaukset kustakin tarkasteltavasta vaihtoehdosta. Vaihtoehtojen vertailu on esitetty kokonaisuudessaan liitteessä 1.

Tarkastellut vaihtoehdot:

Vaihtoehto 1. Käytön rajoitukset säilyvät nykyisellään

Liikkuminen:

- Määrätyillä reiteillä.
- Edellyttää poikkeuslupan, maihinnousukielto 1.5.–1.8.

Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät/vrk:

- 20.5.–30.6. enint. 1 ryhmä ja 1.7.–1.8. enint. 3 ryhmää.

Matkailuryhmien koko:

- Ei ole määritelty.

Valvonta:

- Majakka Oy:n palkkaama opas, luotsiaseman henkilöt.
- Luotsiasemalla on epäsäännöllisesti kävijöitä, jotka osallistuvat valvontaan.

Vaihtoehto 2. Majakkamatkailun kasvu nykyisestään sallitaan

Liikkuminen:

- Reitillä, joka on rajattu aidoin.
- Edellyttää poikkeuslupan, maihinnousukielto 1.5.–1.8.

Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät/vrk:

- 15.5.–15.6. enint. 2 ryhmää ja 16.6.–1.8. enint. 3 ryhmää.

Matkailuryhmien koko:

- 30.6 asti enint. 50 henkeä/ryhmä. Loppukesällä ryhmäkoot voivat olla suurempiakin.

Valvonta:

- Opas ottaa ryhmät vastaan ja valvoo, että kulkijat pysyvät merkityillä reitillä.
- Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia.
- Luotsiasemalla on säännöllisesti kävijöitä, jotka osallistuvat valvontaan.

Vaihtoehto 3. Käyttömahdollisuuksia laajennetaan (jokamiehen oikeudet toteutuvat)

Liikkuminen:

- Reitillä, joka on rajattu aidoin.
- Ei edellytä poikkeuslupaa, ei maihinnousukieltoa.

Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät/vrk:

- Ei rajata.

Matkailuryhmien koko:

- Ei rajata.

Muut kävijät:

- Kaikilla vapaa pääsy saarelle.

Valvonta:

- Opas ottaa ryhmät vastaan ja valvoo, että kulkijat pysyvät reitillä.
- Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia.
- Luotsiasemalla on säännöllisesti kävijöitä, jotka osallistuvat valvontaan.

Vaihtoehto 4. Käyttöä rajoitetaan nykyisestään

Liikkuminen:

- Reitillä, joka on rajattu aidoin.
- Edellyttää poikkeusluvan, maihinnousukielto 1.5.–1.8.

Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät/vrk:

- 20.5.–30.6. enint. 1 ryhmä ja 1.7.–1.8. enint. 3 ryhmää.

Matkailuryhmien koko:

- 20.5.–30.6 enint. 20 henkeä/ryhmä ja 1.7.–1.8. enint. 30 henkeä/ryhmä.

Valvonta:

- Opas ottaa ryhmät vastaan ja valvoo, että kulkijat pysyvät reitillä.
- Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia.
- Luotsiasemalla voi olla satunnaisia kävijöitä, jotka osallistuvat valvontaan.

Vaihtoehto 5. Käyttö rajoitetaan pääosin pesimäkauden ulkopuolelle

Liikkuminen:

- Poikkeuslupia ei myönnetä muille kuin majakan omistajille ja viranomaisille.
- Maihinnousukielto 1.5.–1.8.
- Välttämätönkin liikkuminen ohjataan merkityille reiteille.

Valvonta:

- Saarella on opasteet ja infotaulut, mutta ei pysyvää opasta.
- Luotsiasemalla voi olla satunnaisia kävijöitä, jotka osallistuvat valvontaan.

7.3

Suosituks

Vaihtoehtojen tarkastelun sekä sidosryhmien ja asiantuntijoiden kuulemisen tuloksena Uudenmaan ympäristökeskus ja työtä ohjannut ryhmä esittää seuraavat suositukset Söderskärin suojelualueeseen kuuluvien pääsaarten suojelun ja käytön järjestämiseksi ja yhteensovittamiseksi.

7.3.1

Liikkuminen ja kulun ohjaus

Liikkuminen saarilla häiritsee lintujen pesimärauhaa, jonka turvaamiseksi pääsaarille on säädetty maihinnousukielto ajalle 1.5.–1.8. Liikkuminen voi tapahtua mainittuun aikaan vain poikkeusluvalla ja ohjatusti merkityillä reiteillä.

Maihinnousukieltoa koskevan ajan ulkopuolellakin on otettava huomioon, että linnuston häirintä on luonnonsuojelulain 39 §:n 3 kohdan mukaan kielletty.

Liikkumiseen tarkoitettut ja aiemmin lintujen pesimäaikaan naruilla merkityt reitit kulkevat Majakkasaaren venelaiturilta suoraan majakalle sekä Luotsisaaren venesatamasta Aurasaaren ja riippusillan kautta Majakkasaarelle.

- Poikkeuslupa myönnetään koskemaan liikkumista vain merkityillä reiteillä. Liikkuminen maihinnousukiellon aikaan reittien ulkopuolella on luonnonsuojelulain vastaista toimintaa.
- Reitit merkitään aiempaan tapaan näkyvästi köydellä tai vaijerilla ja liikkumisrajoituksista tiedotetaan infotaulujen ja oppaan välityksellä.

7.3.2

Matkailu

Maihinnousukiellon aikana matkailua on voinut harjoittaa vain poikkeuslupa- ja sen ehtoihin perustuen.

- Lintujen pesinnästä johtuen matkailukausi voidaan aloittaa aikaisintaan 15.–20.5 ja siten, että vuosittaiset säätilojen vaihtelut ja niistä johtuvat vaikutukset pesinnän aloitukseen ja kulkuun otetaan huomioon. Myöhäisinä vuosina kaikki haahkat eivät ole vielä munineet 15.5. mennessä, jolloin matkailun aloittamista tulee siirtää myöhäisemmäksi.
- 15.5.–30.5. matkailuryhmien määräksi suositellaan enintään 2 ryhmää/vrk ja ajalle 1.6.–15.6. enintään 3 ryhmää/vrk. 15.6. jälkeen matkailijaryhmien määrää ei ole enää tarpeen rajoittaa.

Edellä esitettyjä ryhmämääriä suositellaan kokeiltavan seuraavan kahden kesän ajan. Opastuksen ja valvonnan onnistumisen sekä vaikutusten seurannan perusteella ryhmien määriä voidaan myöhemmin tarkentaa.

- Matkailuryhmien henkilömäärää ei ole tarpeen rajoittaa, jos liikkuminen on hyvin ohjattu merkityille reiteille.
- Matkailuyrittäjä järjestää saarelle pysyvän oppaan, joka huolehtii lisääntyvän kävijämäärän ohjaamisesta ja valvonnasta.

7.3.3

Valvonta

Söderskärin luonnonsuojelualueen valvonta käsittää pääsaarten sekä lähisaarten ja vesialueen valvonnan. Suojelualueen rauhoitusmääräyksiä valvoo Merivartiosto ja poliisi.

- Valvontaa tehostetaan ja sen järjestämisestä sovitaan luotsirakennusten vuokraajien ja Metsähallituksen kesken.
- Veneilyn ja vesiskoottereilla ajon valvontaa tehostetaan yhteistyössä Merivartioston kanssa.

7.3.4

Muu veneily ja vesiskootterit

Majakan pohjoispuolella kulkee virallinen väylä, jonka käyttöön ei voida puuttua. Muut tulosuunnat ovat haitallisia ja veneily sekä vesiskoottereilla ajo saarten lomas- sa häiritsee linnuston pesimärauhaa ja lintupoikueita. Vesiskoottereilla ajaminen on alueella kielletty.

- Veneilyn ohjaus tulee ottaa huomioon rauhoitusmääräysten uusimisessa siten, että saarten välisille alueille asetetaan veneilykielto ja veneily sallitaan vain merkityillä väylillä.
- Saarten ympärille säädetään ankkurointirajoituksia.
- Vesiskoottereilla ajokiellon merkintää parannetaan.

7.3.5

Sukeltaminen

Kokkomaan lahdella harrastetaan sukeltamista, jossa etsitään vanhoja vedenalaisia hylkyjä ym. Sukeltajat saattavat häiritä riskilän pesintää sekä poikasten ruokintaa ja liikkumista vesialueella. Kaikkinainen lintujen häiritseminen luotojen läheisyydessä on kielletty.

- Sukellustoimintaa suositellaan harjoitettavan pesimäajan ulkopuolella eli vasta 15.8. jälkeen.
- Sukeltamisen ajankohdasta tulee jatkossakin tiedottaa aktiivisesti seurojen ja muiden sopivien kanavien kautta.
- Sukeltamisen mahdollisia rajoitusalueita tulee harkita rauhoitusmääräysten uusimisen yhteydessä.

7.3.6

Viehekalastus

Viehekalastus saarten lomassa häiritsee linnuston pesimärauhaa ja tästä syystä se on kielletty merilinnuston pesimäaikaan 1.4.–15.8. Alueella kuitenkin virvelöidään satunnaisesti ja kiellosta huolimatta.

- Viehekalastuskielto merilinnuston pesimäajalle 1.4.–15.8. haetaan jatkossakin. Nykyinen kielto päättyy 31.12.2008.
- Kiellon valvontaa ja merkintää vesialueella tehostetaan.

7.3.7

Kulttuurimiljöön ja rakennuskannan suojelu

Söderskärin Majakka- ja Luotsisaaret muodostavat erään Suomen hienoimmista rakennus- ja kulttuurihistoriallisista majakkayhdyskuntakokonaisuuksista ja se on luokiteltu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi ympäristöksi (RKY 1993).

- Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti on varmistettava, että saarten kulttuuri- ja luonnonperinnön arvot säilyvät.
- Rakennukset ja rakennelmat säilytetään ja niihin osoitetaan tarkoituksenmukaista käyttöä, joka soveltuu alueen historialliseen kehitykseen.
- Rakennuskanta inventoidaan ja siitä tehdään kuntoselvitys.
- Tavanomaisesta huollosta poikkeavat korjaukset ja muutokset toteutetaan restauroinnin menetelmin.
- Rakennusten suojelutarve arvioidaan rakennussuojelulain nojalla.

7.3.8

Majakkan suojelutavoitteet

Museovirasto on laatinut seuraavat majakkarakennusta koskevat suojelutavoitteet.

- Majakkarakennusta tulee käyttää ja hoitaa niin, että sen kulttuurihistoriallinen arvo säilyy.
- Majakkarakennuksen ulkoasussa saa tehdä vain entistäviä tai rakennuksen säilymisen kannalta välttämättömiä muutoksia.
- Sisätilat on mahdollisuuksien mukaan säilytettävä alkuperäisessä asussaan. Perustellut, tarpeelliset muutokset ovat kuitenkin mahdollisia.
- Majakkarakennuksen alkuperäistä teknistä varustusta, kuten linssistöä, ei saa poistaa ilman Museoviraston lupaa.
- Majakkarakennuksen uuden käytön jäljet ympäristössä tulee minimoida; liikumisessa ja rantautumisessa on pyrittävä käyttämään olemassa olevia rakenteita.
- Majakkarakennusta ja sen lähiympäristöä koskeville toimenpiteille on saatava Museoviraston hyväksyntä.
- Museovirastolla on oikeus antaa ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta sekä myöntää määräyksistä vähäisiä poikkeuksia.

7.3.9

Rakennusten käyttö

Majakkamiljööseen kuuluvat majakkamestarin ja majakanvartijan talot ovat vapautuneet RKTL:n tutkimusasemakäytöstä kesällä 2007. Asuinrakennukset omistaa valtio ja niitä hallinnoi Senaatti-kiinteistöt. Alueiden ja rakennusten hallintaa ollaan parhaillaan siirtämässä Metsähallitukselle. Hallinnansiirto toteutuu todennäköisesti jo kesään 2008 mennessä. Rakennusten mielekäs ja säännöllinen käyttö on edellytys niiden säilymiselle.

- Vapautuneita tiloja on mahdollista käyttää opastuksen ja valvonnan tukikohina sekä matkailukäytössä esim. kokousten järjestämiseen ja henkilökunnan majoitukseen. Osa tiloista voidaan varata yksittäisten tutkijoiden käyttöön tai näyttelytoimintaan.
- Rakennusten käytöstä sovitaan Metsähallituksen ja matkailuyrittäjän kesken niin, että suunniteltu käyttö ei vaaranna rakennusten kulttuuriarvoja.
- Käytön suunnittelun tavoitteena on, että pääsaarille ei synny lisärakentamisen tarvetta.

7.4.

Ehdotettujen suositusten vaikutukset alueen Natura-arvoihin

Luonnonsuojelulain 65 § edellyttää, että jos hanke tai suunnitelma yksistään tai muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkittävästi heikentää Natura 2000 -alueen luonnonarvoja, on hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan arvioitava hankkeen vaikutukset suojeltaviin luontotyyppeihin ja lajeihin.

Seuraavassa tarkastellaan lyhyesti Söderskärin suojelun ja käytön periaatteet -raportissa esitettyjen suositusten vaikutuksia Natura 2000 -alueen perusteena oleviin luontoarvoihin.

Suosituksia on pyritty esittämään niin, ettei alueen (pääsaarten) luontoarvoja merkittävästi heikennetä. Suositukset nimenomaan tähtäävät luontoarvojen ja virkistyskäytön yhteensovittamiseen ja suojeluperusteita painottaen. Matkailun sallitaan kasvavan vain lievästi nykytilanteeseen verrattuna ja opastausta sekä valvontaa pyritään kehittämään suhteessa käytön lisääntymiseen.

Suosituksien toimeenpanoa ja niiden vaikutuksia tulee jatkossa seurata ja arvioida. Mikäli nykyisten matkailijamäärien kasvu ja tästä osin riippumattoman veneilyn yleinen lisääntyminen heikentävät suojelualueen luontoarvoja, on suosituksiin puututtava ja niitä on tarkennettava tilanteen edellyttämällä tavalla. Samoin rauhoitusmääräysten ajantasaistamista on kiirehdittävä.

7.4.1

Luontodirektiivin luontotyypit

Pääsaaret kuuluvat luontotyyppiin Itämeren boreaaliset luodot ja saaret (1620) ja niillä tavataan myös luontotyyppejä:

- Atlantin ja Itämeren rannikoiden kasvipeitteiset kalliot (1230)
- Itämeren harjusaaret (1610) ja niiden hiekka-, kallio-, ja kivikkorantojen sekä vedenalainen kasvillisuus

Kulunohjauksella pyritään rajaamaan liikkuminen vain reiteille ja näin edistämään kalliokasvillisuuden ja pienten niittylaikkujen säilyminen. Ankkurointirajoituksin voidaan vähentää vedenalaisen kasvillisuuden heikentymistä.

Muilla saarilla on voimassa maihinnousukielto kasvillisuuden kehityksen kannalta tärkeimpään aikaan.

7.4.2

Lintudirektiivin liitteen I linnut

Lintudirektiivin liitteen I lajeista suojelualueella esiintyvät räyskä (*Sterna caspia*), kalatiira (*Sterna hirundo*) ja lapintiira (*Sterna paradisaea*).

Lintudirektiivin lajien ja muun linnuston suojelua edistetään pääsaarilla kulun ohjauksella ja muilla suojelualueen saarilla maihinnousukiellolla ja valvonnan tehostamisella.

8 Suojelupäätösten ajantasaistaminen ja rauhoitusmääräysten uusiminen

Söderskärin luonnonsuojelualue on rahoitettu Uudenmaan lääninhallituksen päätöksellä No 789/7.3.1930. Rauhoitusmääräysten mukaan kaikenlainen lintujen häirintä on luonnonsuojelualueella kielletty ympäri vuoden. Lintujen häirintää koskevaa kieltoa on tulkittu siten, että maihinnousu ja liikkuminen pääsaarella on kielletty 1.5.–1.8. ja muilla 1.5.–15.8. Päätöksen mukaan valtion luonnonsuojeluvalvojan (ympäristöministeriön) luvalla rauhoitusmääräyksistä voidaan poiketa.

Söderskärin luonnonsuojelualueen vanha rauhoituspäätös ja rauhoitusmääräykset eivät vastaa suojelun nykytavoitteita, eivätkä ne tarjoa selkeää linjaa alueen hoidolle ja käytölle. Ne ovat myös myönnettävien poikkeuslupien kannalta melko tulkinnanvaraiset. Näin ollen on tarkoituksenmukaista, että suojelun tavoitteet tarkistetaan ja alueen rauhoitusmääräykset uusitaan yksiselitteisiksi ja toimintoja ohjaaviksi.

Yksityisille kuuluvien maiden ja vesialueen rauhoitusmääräysten uusimisen edellytyksenä on se, että kaikki maanomistajat ja osakaskunta sitoutuvat asiasta käydyissä neuvotteluissa suojelun tavoitteisiin ja uusiin rauhoitusmääräyksiin ja allekirjoittavat luonnonsuojelulain (1096/1996) 24§:n 1 momentin mukaisen hakemuksen Uudenmaan ympäristökeskukselle.

Valtiolle kuuluvat maa-alueet voidaan rauhoittaa ympäristöministeriön asetuksella, jolla säädetään sen tarkoituksesta ja rauhoitusmääräyksistä. Yksityisten ja valtion omistamia alueita koskevien rauhoitusmääräysten tulee olla saman sisältöiset. Uudenmaan ympäristökeskuksen rauhoituspäätös ja ympäristöministeriön asetus kumoavat edellä mainitun vanhan päätöksen.

Metsähallituksen mukaan olisi järkevää antaa valtion omistamia Söderskärin ja Långörenin saaristoja koskeva uusi valtioneuvoston asetus ajanmukaisin rauhoitusmääräyksin ja samalla kumota vanhentunut Långörenin asetus sekä maaherran päätöksellä perustettu Söderskärin luonnonsuojelualue valtion omistamien alueiden osalta.

Metsähallituksen toimesta laadittavan koko alueen käsittävän hoito- ja käyttösuunnitelman ja uusien rauhoitusmääräysten avulla on mahdollista tehdä pysyväluontoisempia sopimuksia mm. majakkayhtiön toiminnasta ja rakennusten käytöstä alueella.

Säädösprosessin valmistumiseen asti toimintoja ohjataan poikkeusluvilla.

LÄHTEET

- Euroopan neuvoston direktiivi 92/43/ETY, annettu 21.5.1992, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (ns. luontodirektiivi).
- Euroopan neuvoston direktiivi 79/409/ETY, annettu 2.4.1979, luonnonvaraisten lintujen suojelusta (ns. lintudirektiivi).
- Itä-Uudenmaan maakuntakaava. 2007. Itä-Uudenmaan liitto, Porvoo.
<http://liitto.ita-uusimaa.fi/> > Tehtävät > Alueiden käyttö > Kokonaismaakuntakaava > Maakuntakaava 12.11.2007. [Viitattu 25.3.2008.]
- Luonnonsuojelulaki. Suomen säädöskokoelma 1096/1996.
- Mikander, J. & Westerback C. 2007: Söderskär. Söderskär Majakka Oy, Hämeenlinna.
- Putkonen, L. (toim.) 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto ja ympäristöministeriö, Helsinki. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. 278 s. ISBN 951-9075-63-1.
- Ympäristöministeriö. 1993. Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alueueryhmän mietintö II. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, Helsinki. Mietintö 66/1992.
- Yrjölä, R. 2006. Natura-arvio matkailun ja siihen liittyvien palvelurakenteiden rakentamisen vaikutuksesta Söderskärin luonnonsuojelualueen linnustoon. Ympäristötutkimus Yrjölä Oy (julkaisematon moniste).

LIITTEET

Liite I. Taulukko Söderskärin luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun ja nykyisen käytön yhteensovittamiseksi laadituista vaihtoehtoisista malleista (VE1–VE5) ja niiden vaikutuksista.

	VE 1. Käytön rajoitukset säilyvät nykyisellään	VE 2. Majakkamatkailun kasvu nykyisestäään sallitaan	VE 3. Käyttömahdollisuuksia laajennetaan (jokamiehen oikeudet toteutuvat)	VE 4. Käyttöä rajoitetaan nykyisestään	VE 5. Käyttö rajoitetaan pääosin pesimäkauden ulkopuolelle
Vaihtoehtoon kuvaus	<p>Liikkuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Määrätyillä reiteillä. - Edellyttää poikkeuslupan, mairinnousukielto 1.5.–1.8. <p>Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.–30.6 max. 1/vrk ja 1.7.–1.8. max. 3/vrk. <p>Matkailuryhmien koko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei ole määritelty. <p>Valvonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Majakka Oy:n palkkaama opas. - Luotsiasemalla on epäsäännöllisesti kävijöitä, joilla valvontavastuuta. 	<p>Liikkuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reitillä, joka on rajattu aidoin. - Edellyttää poikkeuslupan, mairinnousukielto 1.5.–1.8. <p>Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 15.5.–15.6. max. 2/vrk ja 16.6.–1.8. max. 3/vrk. <p>Matkailuryhmien koko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 30.6 asti max. 50 henkeä/ryhmä. Lopputekesällä ryhmäkoot voivat olla suurempia. <p>Valvonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palkattu opas. - Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia. - Luotsiasemalla on säännöllisesti kävijöitä, joilla valvontavastuuta. 	<p>Liikkuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reitillä, joka on rajattu aidoin. - Ei edellytä poikkeuslupaa, ei mairinnousukieltoa. <p>Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei rajata. <p>Matkailuryhmien koko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ei rajata. <p>Muut kävijät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vapaa pääsy saarelle. <p>Valvonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palkattu opas. - Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia. - Luotsiasemalla on säännöllisesti kävijöitä, joilla valvontavastuuta. 	<p>Liikkuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Reitillä, joka on rajattu aidoin. - Edellyttää poikkeuslupan, mairinnousukielto 1.5.–1.8. <p>Matkailuryhmien vierailuajat ja määrät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.–30.6. max 1/vrk. ja 1.7.–1.8. max 3/vrk. <p>Matkailuryhmien koko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.– 30.6 max. 20 henkeä/ryhmä ja 1.7.–1.8. max. 30 henkeä/ryhmä. <p>Valvonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Palkattu opas. - Luontovalvoja olisi tarpeen valvomaan kasvanutta kävijämäärää, veneilyä ja muihin saariin kohdistuvia uhkia. - Luotsiasemalla voi olla satunnaisia kävijöitä, joilla valvontavastuuta. 	<p>Liikkuminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poikkeuslupia ei myönnetä muille kuin majakanomistajille ja viranomaisille. - Mairinnousukielto 1.5.–1.8. - Välttämätönkin liikkuminen ohjataan merkityille reiteille. <p>Valvonta:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saarella on opasteet ja infotaulut, mutta ei pysyvää opasta. - Luotsiasemalla voi olla satunnaisia kävijöitä, joilla valvontavastuuta.
Vaikutukset Natura-alueeseen ja lajien sekä luontotyyppien suojeluun	- Suojelutaso säilyy nykyisellään tai heikenty, jos ryhmäkoot kasvavat. Nyt ryhmäkokoja ei ole erikseen määritelty poikkeusluissa.	- Suojelutaso voi heikentyä.	- Suojelutaso voi heikentyä.	- Suojelutaso vahvistuu.	- Suojelutaso vahvistuu.
Vaikutukset lintudirektiivin lajeihin (räyskä, lapintiira, kala-tiira)	- Lapintiiran pesät on turvattu tähän asti aitaamalla RKT:n toimesta.	- Lapintiiran pesät voivat olla uhattuna, jos ihmismäärät kasvavat ja jos pesimäalueita ei aidata.	- Lapintiiran pesät voivat olla uhattuna, jos ihmismäärät kasvavat ja jos pesimäalueita ei aidata.	- Lapintiiran pesintä ei ole uhattuna.	- Lapintiiran pesintä ei ole uhattuna.
Vaikutukset linnustoon	- Linnuston pesintä on uhattuna, jos valvonta ei toimi. - Haahkojen pesät on turvattu tähän asti aitaamalla. - Jatkossa pesien merkintä on hoidettava jonkun muun kuin RKT:n toimesta.	- Lintujen tahaton häirintä on ilmeistä, tahallinen häirintä voi kasvaa. - Haahkojen, riskilöiden ja tyllien pesät tulee rajata naruilla. - Myöhäisinä vuosina kaikki haahkat eivät ole vielä munineet 15.5. mennessä, joten matkailun aikaistamisesta voi olla haittaa.	- Lintujen tahaton häirintä on ilmeistä, tahallinen häirintä voi kasvaa. - Haahkojen, riskilöiden ja tyllien pesät tulee rajata naruilla. - Myöhäisinä vuosina kaikki haahkat eivät ole vielä munineet 15.5. mennessä, joten matkailun aikaistamisesta voi olla haittaa.	- Linnuston pesintä ei ole uhattuna.	- Linnuston pesintä ei ole uhattuna.

	VE 1. Käytön rajoitukset säilyvät nykyisellään	VE 2. Majakkamatkailun kasvu nykyisestään sallitaan	VE 3. Käyttömahdollisuuksia laajennetaan (jokamiehen oikeudet toteutuvat)	VE 4. Käyttöä rajoitetaan nykyisestään	VE 5. Käyttö rajoitetaan pääosin pesimäkauden ulkopuolelle
		<ul style="list-style-type: none"> - Tyllin poikaset lähtevät liikkeelle kuoriuduttuaan ja niitä on vaikea havaita, joten on suuri riski, että osa poikasista tallautuvat, jos matkailijamäärät kasvavat ja jos liikkuminen ei rajoitu merkityille poluille. - Luotokirvisten pesät ovat hyvin piilossa, liikkuminen ei juurikaan häiritse niiden pesintää. - Riskilän pesintä Aurasaaressa on varmistettava aitamalla pesintäalue. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tyllin poikaset lähtevät liikkeelle kuoriuduttuaan ja niitä on vaikea havaita, joten on suuri riski, että osa poikasista tallautuvat, jos matkailijamäärät kasvavat ja jos liikkuminen ei rajoitu merkityille poluille. - Luotokirvisten pesät ovat hyvin piilossa, liikkuminen ei juurikaan häiritse niiden pesintää. - Riskilän pesintä Aurasaaressa on varmistettava aitamalla pesintäalue. 		
Vaikutukset vedenalaiseen luontoon	- Vaikutukset ovat vähäisiä.	- Veneilyn ja ankkurointien lisääntyminen voi heikentää vedenalaisen kasvilisyyden määrää ja laatua.	- Veneilyn ja ankkurointien lisääntyminen voi heikentää vedenalaisen kasvilisyyden määrää ja laatua.	- Vaikutukset vähenevät nykyisestään.	- Vaikutukset vähenevät nykyisestään.
Vaikutukset rakennusten tulevaan käyttöön	- Tarvitaan lisää tilaa matkailukäyttöön nyt kun Majakka Oy on palkkaamassa oppaan.	- Rakennuksista varataan tilaa matkailukäyttöön, erityisesti kokoustiloiksi sekä opaspalveluille. - Majakka Oy on hakenut poikkeuslupaa uudisrakennuksen tekoon entisen Ryssvillanin tilalle. Lisärakentamisen tarvetta ei enää ole, kun RKTL:n entiset tilat ovat vapautuneet.	- Rakennuksista varataan tilaa matkailukäyttöön erityisesti kokoustiloiksi sekä opaspalveluille. - WC ym. huoltotilojen käyttö ja tarve kasvavat, huoltokustannukset kasvavat.	- Rakennuksista tarvitaan tilaa ainakin opaspalveluille, muun käytön tulee olla vähäistä.	- Rakennuksia voidaan käyttää tutkijoiden tiloina tai ns. pienimuotoiseen perheasumiseen.
Vaikutukset majakan kunnostuksen edistymiseen	- Majakka on matkailukäytössä ja kunnostukseen voidaan anoa rahoitusta.	- Majakka on matkailukäytössä ja kunnostukseen voidaan anoa rahoitusta. - Matkailutulot voivat kasvaa nykyisestään ja tuotoilla voidaan palkata opas saarelle.	- Majakka on matkailukäytössä ja kunnostukseen voidaan anoa rahoitusta. - Matkailutulot kasvavat nykyisestään ja tuotoilla voidaan palkata opas saarelle.	- Majakka on matkailukäytössä ja kunnostukseen voidaan anoa rahoitusta. - Matkailutulot eivät juurikaan lisäänty.	- Majakkamatkailu vähenne tai lakkaa kokonaan. - Kunnostukseen voi olla hankalampi saada rahoitusta, matkailutuloja ei enää ole.
Vaikutukset kalastukseen	<ul style="list-style-type: none"> - Kalastus alueella on merkittävää. - Viehekalastusta tulee rajoittaa entiseen tapaan pesimäaikaisella kiellolla 1.4.–15.8. - Verkkokalastus ja uistelu lintujen pesimä- ja poikueaikana? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kalastus alueella on merkittävää. - Viehekalastusta tulee rajoittaa entiseen tapaan pesimäaikaisella kiellolla 1.4.–15.8. - Verkkokalastus ja uistelu lintujen pesimä- ja poikueaikana? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kalastus alueella on merkittävää. - Viehekalastusta tulee rajoittaa entiseen tapaan pesimäaikaisella kiellolla 1.4.–15.8. - Verkkokalastus ja uistelu lintujen pesimä- ja poikueaikana? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kalastus alueella on merkittävää. - Viehekalastusta tulee rajoittaa entiseen tapaan pesimäaikaisella kiellolla 1.4.–15.8. - Verkkokalastus ja uistelu lintujen pesimä- ja poikueaikana? 	<ul style="list-style-type: none"> - Kalastus alueella on merkittävää. - Viehekalastusta tulee rajoittaa entiseen tapaan pesimäaikaisella kiellolla 1.4.–15.8. - Verkkokalastus ja uistelu lintujen pesimä- ja poikueaikana?

	VE 1. Käytön rajoitukset säilyvät nykyisellään	VE 2. Majakkamatkailun kasvu nykyisestään sallitaan	VE 3. Käyttömahdollisuuksia laajennetaan (jokamiehen oikeudet toteutuvat)	VE 4. Käyttöä rajoitetaan nykyisestään	VE 5. Käyttö rajoitetaan pääosin pesimäkauden ulkopuolelle
Vaikutukset metsästyksen	- Metsästys alueella on kielletty.	- Metsästys alueella on kielletty.	- Metsästys alueella on kielletty.	- Metsästys alueella on kielletty.	- Metsästys alueella on kielletty.
Vaikutukset veneilyyn Lähtökohta: Majakan pohjoispuolella kulkee virallinen väylä, jonka käyttöön ei voida puuttua. Muut tulosuunnat ovat haitallisia, pitäisi pysyä väylällä, edellyttää valvontaa,	- Matkailun lievä kasvu ja ihmisten määrän lisääntyminen pääsaarilla houkuttelee niille ja saaristoon muita veneilijöitä, joita joudutaan ohjaamaan pois saarten rannoilta. - Todennäköinen vesiliikenteen kasvu yleisesti häiritsee suojelualueen linnustoa.	- Matkailun kasvu ja ihmisten määrän lisääntyminen pääsaarilla houkuttelee niille ja saaristoon nopeasti muita veneilijöitä, joita joudutaan ohjaamaan pois saarten rannoilta. - Todennäköinen vesiliikenteen kasvu yleisesti häiritsee suojelualueen linnustoa.	- Matkailun kasvu ja ihmisten määrän lisääntyminen pääsaarilla houkuttelee niille ja saaristoon nopeasti muita veneilijöitä, joita joudutaan ohjaamaan pois saarten rannoilta. - Todennäköinen vesiliikenteen kasvu yleisesti häiritsee suojelualueen linnustoa.	- Rajatulla majakkamatkailijoiden määrällä ei ole yhtä suurta vetovoimavaikutusta kuin VE3 tilanteessa, mutta koska veneliikenne kasvaa jatkuvasti, mairinnousun estäminen edellyttää aktiivista valvontaa ja ohjausta koko alueella. - Todennäköinen vesiliikenteen kasvu yleisesti häiritsee suojelualueen linnustoa.	- Todennäköinen vesiliikenteen kasvu yleisesti häiritsee suojelualueen linnustoa.
Vaikutus ympäristöön saaristoon	- Lisää veneilyä saaristossa, kun alueen tunnettavuus kasvaa. - Vesiliikenteen yleinen kasvu vaikuttaa alueella.	- Lisää veneilyä saaristossa nopeasti, kun alueen tunnettavuus kasvaa. - Vesiliikenteen yleinen kasvu vaikuttaa alueella.	- Lisää veneilyä saaristossa nopeasti, kun alueen tunnettavuus kasvaa ja tieto vapaasta mairinnousta kasvaa. - Vesiliikenteen yleinen kasvu vaikuttaa alueella.	- Lisää veneilyä saaristossa, kun alueen tunnettavuus kasvaa. - Vesiliikenteen yleinen kasvu vaikuttaa alueella.	- Ei lisää alueen tunnettavuutta. - Vesiliikenteen yleinen kasvu vaikuttaa alueella.
Vaikutus tahallisen tai tahattoman häirintään sekä ilkevaltaan	- Alueella jatkuvaa läsnäoloa, joka pienentää häirinnän ja ilkevallan riskiä pääsaarella.	- Alueella jatkuvaa läsnäoloa, joka pienentää häirinnän ja ilkevallan riskiä pääsaarella ja mahdollisesti ainakin osassa lähisaaristoa.	- Alueella jatkuvaa läsnäoloa, joka pienentää häirinnän ja ilkevallan riskiä pääsaarella ja mahdollisesti ainakin osassa saaristoa, mikäli valvonta on riittävää.	- Alueella jatkuvaa läsnäoloa, joka pienentää häirinnän ja ilkevallan riskiä pääsaarella.	Alueella ei ole jatkuvaa läsnäoloa vilkkaimpana veneilyaikoina. Häirintä / ilkevalta ovat todennäköisiä pääsaarella ja saaristossa.
Vaikutus valvonnan tarpeeseen	- Läsnäoloa jatkuvasti mm. palkatun oppaan myötä. - Lintuyhdistyksen läsnäolo täydentää alueen valvontaa.	- Läsnäoloa jatkuvasti mm. palkatun oppaan myötä. - Lintuyhdistyksen läsnäolo täydentää alueen valvontaa.	- Läsnäoloa jatkuvasti mm. palkatun oppaan myötä. - Oppaan lisäksi tarvitaan luontovalvoja tai toinen opas, joka valvoo myös muita saaria, vähintäänkin pesimäaikana ja muina veneilyn sesonkihuippuina. - Lintuyhdistyksen läsnäolo täydentää alueen valvontaa.	- Läsnäoloa ei ole jatkuvasti. - Lintuyhdistyksen läsnäolo täydentää alueen valvontaa.	- MH:n tai muiden viranomaistahojen käyntejä satunnaisesti. Vilkkaimpana veneilyaikana heinä-elokuussa ei ole valvontaa. - Lintuyhdistyksen läsnäolo täydentää alueen valvontaa.
Vaikutus muun rakennusalan kunnossapitoon	- Rakennuksilla on vain osittaista käyttöä, niiden kunnossapito on hankalaa.	- Rakennuksiin ohjataan matkailukäyttöä, joka parantaa kunnossapidon mahdollisuuksia. - Edellyttää wc/pesutilojen ym.	- Rakennuksiin ohjataan matkailukäyttöä, joka parantaa kunnossapidon mahdollisuuksia. - Edellyttää wc/pesutilojen ym.	- Rakennuksilla vain osittaista käyttöä, kunnossapito on hankalaa ja osin käyttäjien vastuulla.	- Rakennuksilla ei ole matkailukäyttöä, kunnossapito on hankalaa.

	VE 1. Käytön rajoitukset säilyvät nykyisellään	VE 2. Majakkamatkailun kasvu nykyisestäään sallitaan	VE 3. Käyttömahdollisuuksia laajennetaan (jokamiehen oikeudet toteutuvat)	VE 4. Käyttöä rajoitetaan nykyisestäään	VE 5. Käyttö rajoitetaan pääosin pesimäkauden ulkopuolelle
		asianmukaista järjestämistä. - Saarelle kohdistuu uudisrakentamispaineita.	asianmukaista järjestämistä. - Saarelle kohdistuu uudisrakentamispaineita.		
Vaikutus matkailuun	- Uudet tiistairistelyt voivat kasvattaa matkailun volyymiä.	- Matkailukäyttö voi kasvaa.	- Matkailu- ja muu virkistyskäyttö voimistuvat selvästi.	- Matkailukäyttö vastaa nykytasoa, mutta on tiukemmin ohjattua ja rajattua.	- Matkailukäyttö loppuu kokonaan.
Mahdolliset ristikkäiset seurannaisvaikutukset	- Yritystoiminta voi hiipua kokonaan, jos matkailun volyymi ei kasva riittävästi ja kata opaspalveluita.	- Lisääntyvä matkailuvirta pääsaarella lisää alueen tunnettuutta veneilijöiden piirissä ja kiinnostus majakkavierailuihin kasvaa. Näin veneily saaristossa lisääntyy ja muun saariston häiriöt kasvavat. - Jätehuolto ja wc-huolto aiheuttavat kuluja matkailubisnekselle. - Osan tiloista ja saarista tulisi olla aina ns. "jokamieskäytössä", sillä jos saaret ovat vain "yrityskäytössä", syntyy ristiriita jokamiehen oikeuksien kanssa. Suomessa on totuttu maksuttomaan jokamiehen oikeuteen. Tämä perusoikeus ei toteudu, jos saarille tuleminen on maksullista.	- Lisääntyvä matkailuvirta pääsaarella lisää alueen tunnettuutta veneilijöiden piirissä ja kiinnostus majakkavierailuihin kasvaa. Näin veneily saaristossa lisääntyy ja muun saariston häiriöt kasvavat. - Jätehuolto ja wc-huolto aiheuttavat kuluja matkailubisnekselle. Kaikista matkailijoista ei synny tuloa vaan vain menoa, siis jos esim. muut kävijät hyödyntävät wc-tiloja. Matkailijat ja veneilijät saatetaan kokea häiriöksi myös Majakka Oy:n näkökulmasta. - Osa tiloista ja saarista on nyt "jokamieskäytössä", mutta miten tämä vaikuttaa matkailubisnekseen ja suojeluarvoihin?	- Yritystoiminta voi hiipua kokonaan, jos volyymien ei sallita kasvaa. - Majakan kunnostus voi hidastua, kun rahoituksen saaminen vaikeutuu.	Saarella ja saaristossa ei ole vakituista valvontaa tai vastuuta. Tahallinen tai tahaton häirintä tai oleskelu voi aiheuttaa suuria haittoja suojelu- ja kulttuuriarvoille. - Rakennuskannan kunto heikkenee, jos niihin ei saada sopivaa käyttöä.
Suojellustien ja rakennettuun ympäristöön liittyvien haittojen lieventämiskeinot ja niiden toteuttamisen todennäköisyys	Suojelu: - Valvonta yhteishankkeena yrittäjän kanssa (osallistuminen kustannuksiin, valvontavelvoitetta vastaan) - Mahdollista kokeilla pääsaarella. Rakennukset: - Osittainen vuokraus yritystoimintaan, vuokraus säätiölle tai vastaavalle. - Kunnossapitoon voi hakea ulkopuolista rahoitusta. - Kunnossapito epätodennäköistä ilman omistajan rahoitusta (jolla sitä ei ole).	Suojelu: - Valvonta yhteishankkeena yrittäjän kanssa (osallistuminen kustannuksiin, valvontavelvoitetta vastaan). - Mahdollista kokeilla pääsaarella ja osin saaristoon vaikuttaen. Sen toimivuus kuitenkin epävarmaa varsinkin pääsaaren ulkopuolella. Rakennukset: - Vuokraus yritystoimintaan. - Kunnossapitoon voi hakea ulkopuolista rahoitusta.	Suojelu: - Valvonta yhteishankkeena yrittäjän kanssa (osallistuminen kustannuksiin, valvontavelvoitetta vastaan). - Mahdollista kokeilla pääsaarella ja osin muuhun saaristoon vaikuttaen. Sen toimivuus kuitenkin epävarmaa varsinkin pääsaarten ulkopuolella. Rakennukset: - Vuokraus yritystoimintaan. - Kunnossapitoon voi hakea ulkopuolista rahoitusta.	Suojelu: - Valvonta yhteishankkeena yrittäjän kanssa (osallistuminen kustannuksiin, valvontavelvoitetta vastaan). - Mahdollista kokeilla pääsaarella. Rakennukset: - Osittainen vuokraus yritystoimintaan, vuokraus säätiölle tai vastaavalle. - Kunnossapitoon voi hakea ulkopuolista rahoitusta. - Kunnossapito epätodennäköistä ilman omistajan rahoitusta (jolla sitä ei ole).	Suojelu: - Valvonnan järjestäminen alueelle virkätöinä. - Järjestäminen epätodennäköistä nykyresursseilla MH:n taholta. Rakennukset: - Vuokraus säätiölle tai vastaavalle yleishyödyllisille tahoille. - Kunnossapito epätodennäköistä ilman omistajan merkittävää rahoitusta (jolla sitä ei ole). - "Sopivan" tahon löytyminen vaikeaa.

1 Inledning

Söderskärs skyddsområde i Borgå yttre skärgård är en del av Natura 2000 -området Söderskärs och Långörens skärgård (FI0100077). Söderskärs arkipelag är ett betydelsefullt objekt för skydd och forskning av sjöfågelfaunan, och för att trygga fåglarnas häckningsro råder begränsningar vad gäller vistelse och landstigning på området. Genom sin unika fyrmiljö är Söderskär också en nationellt värdefull kulturmiljö.

Ungefär hälften av landområdet på Söderskärs skyddsområde innehas av staten och hälften är fortfarande i privat ägo. Skyddsområdets huvudöar, d.v.s. Mattlandet och Bastulanden förvaltas tillsvidare av Senatsfastigheter, men i fortsättningen kommer öarna och byggnaderna att förvaltas av Forststyrelsen eftersom det är fråga om ett naturskyddsområde som ägs av staten.

Fyrbåken övergick år 2003 i privat ägo i form av bolaget Söderskär Fyr Ab. Samtidigt hyrde Senatsfastigheter, som förvaltar statens marker, ut ett landområde på ca en halv hektar kring fyren åt bolaget fram till år 2044. Fyrens ägare har iståndsatt fyren för sitt eget bruk och ordnar även guidade resor till fyren med stöd av ett tillstånd till undantag från fredningsbestämmelserna. Tillståndet till undantag har beviljats av miljöministeriet.

Med undantag av fyren har huvudöarnas övriga byggnader varit uthyrda åt Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet i forskningssyfte till slutet av år 2007. Vid sidan av sjöfågelforskningen har Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets personal ansvarat för den regelbundna övervakningen av naturskyddsområdet.

Förändringarna på Söderskärs skyddsområde och speciellt de skedda och kommande förändringarna vad gäller nyttjandet och förvaltningen av områdets huvudöar har givit anledning till att Nylands miljöcentral, miljöministeriet och Forststyrelsen har ansett det vara nödvändigt att utreda hur naturskyddets målsättningar samt det växande turist- och rekreationsbrukets behov kan sammanjämkas i fortsättningen.

Ur dessa utgångspunkter har denna utredning utarbetats och i utredningen framställs rekommendationer och förslag över hur skyddet och nyttjandet av Söderskär skall ordnas. Rekommendationerna har utarbetats i samarbete med intressenterna genom att man granskat olika alternativ för skötseln och nyttjandet. Utredningsarbetet har styrts av Matti Osara från miljöministeriet, Hannu Ormio, Antti Below och Timo Halme från Forststyrelsen, Arto Lankinen från Borgå stad samt Eeva-Riitta Puomio, Ilpo Huolman och Heikki Kurki från Nylands miljöcentral. Marjo Priha från Nylands miljöcentral har fungerat som styrgruppens sekreterare och har även utarbetat denna rapport.

Under arbetets gång har två möten (30.11.2007 samt 28.2.2008) ordnats för intressentgrupper där förutom de intressenter som styrgruppen representerar även Museiverket, Söderskär Fyr Ab, Borgå Nejdens Fågel förening, Östra Nylands förbund, Tapiola samt representanter för ägarna av land- och vattenområdena deltagit. På mötena har man informerat om arbetets målsättningar och framtidskridande och

deltagarna har haft möjlighet att kommentera de framställda förslagen samt framföra sina egna synpunkter om skyddet och nyttjandet av Söderskär.

Forststyrelsen utarbetar senare den egentliga skötsel- och nyttjandeplanen vilken kommer att omfatta både Söderskärs och Långörens naturskyddsområden. Uppgörandet av en skötsel- och nyttjandeplan för Söderskärs och Långörens skärgård har konstaterats vara mycket brådskande i Översiktsplanen för skötsel och nyttjande av nätverket Natura 2000 i Nyland och Östra Nyland vilken utkom år 2007. I fortsättningen finns även behov av att aktualisera fredningsbestämmelserna i de gamla fredningsbesluten för Söderskär och Långören. Denna rapport skapar grunden för utarbetandet av de ovannämnda planerna samt för hur villkoren i tillståndet till undantag skall fastställas av miljöministeriet.

2 Områdets läge samt skyddsstatus

Söderskärs naturskyddsområde är beläget i Östra Nyland i Finska vikens yttre skärgårdszon på Borgå stads område. Söderskär samt de omgivande vattenområdena har fredats med länsstyrelsens beslut år 1930. I skyddsområdet ingår 47 hektar landområden samt 2074 hektar vattenområden.

I Söderskärs naturskyddsområde ingår privatägda markområden, markområden som införskaffats åt staten i naturskyddsändamål genom frivilliga köp samt markområden som överförts åt Senatsfastigheter Ab av Sjöfartsverket. Vattenområdet är oskiftat och ägs av ett delägarlag där även staten ingår som en av delägarna.

Naturskyddsområdet på Söderskär är en del av Natura 2000 -området Söderskärs och Långörens skärgård (FI0100077). Natura-områdets totala areal är 18 219 hektar av vilket markområdenas andel är 149 hektar. Förutom Söderskär består Natura-området av naturskyddsområdet på Långören inklusive omgivande vatten, Kölhällen och Stora Kölhällen med vattenområden söder om Långören, Pellinge yttre skärgård, bl.a. naturskyddsområdet på Tunnholmen, Sandkallan, Yttre Hällkalla, Yttergrundet, Storgrundet och Inre Hällkallan inklusive omgivande vatten. Området har införlivats i nätverket Natura 2000 på basis av habitatdirektivet (92/43/EEG) som en betydande

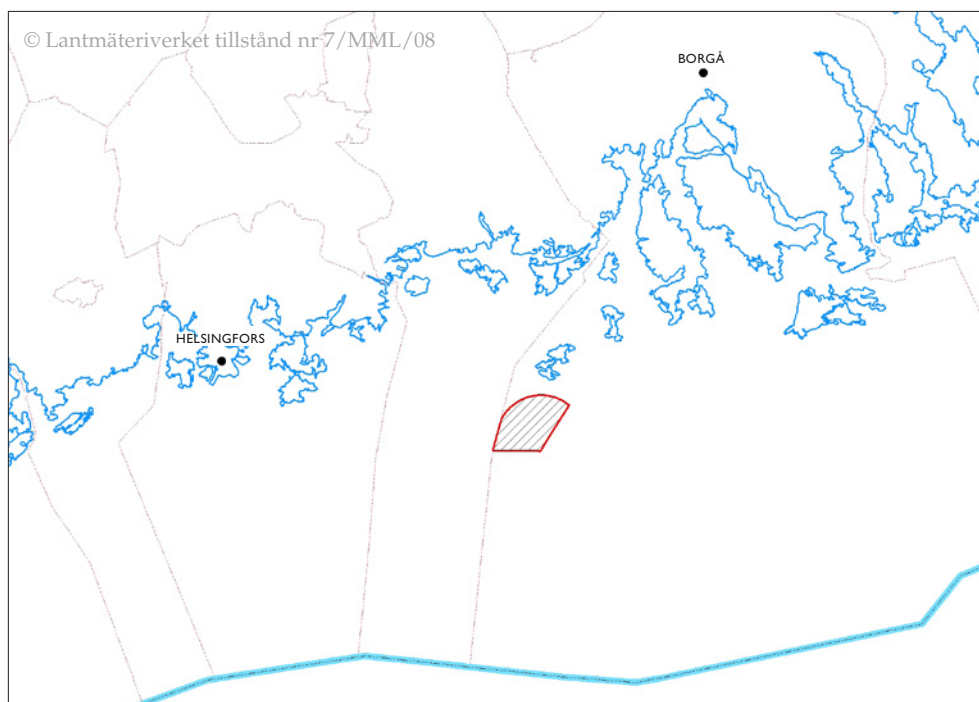

Bild 1. Söderskärs läge i Finska viken.

Bild 2. Huvudöarna, dvs. Mattlandet och Bastulanden samt Aurasaari.

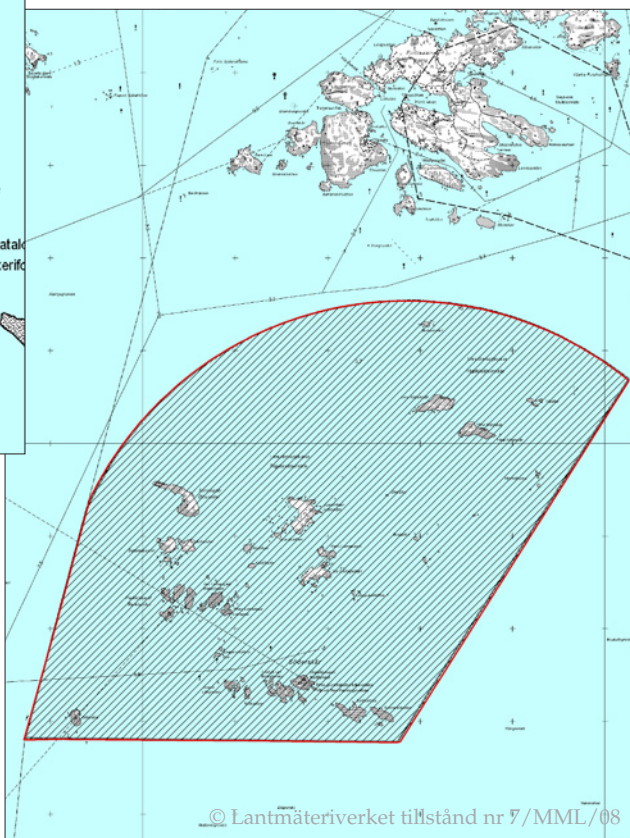

Bild 3. Söderskärs skyddsområde.

helhet av olika naturtyper (SCI-område) samt som ett bevarandeområde (SPA-område) enligt fågeldirektivet (79/409/EEG).

Hela området är ett sk. Ramsar-objekt, d.v.s. det ingår i förteckningen över internationellt betydande våtmarker. Ramsarkonventionen (Statsfördrag 3/1976) berör internationellt betydelsefulla kärr- och strandmarker som är tillhåll för vattenfåglar samt vilkas skydd och ändamålsenliga nyttjande bör främjas.

Söderskärs och Långörens skärgårdsområde har med stöd av Östersjöns skyddsavtal föreslagits ingå i Helsingforskommissionens (HELCOM) skyddsområdesnät, d.v.s. som ett BSPA-område (= Baltic Sea Protection Areas).

3 Kulturmiljön

Söderskär har som en del av Pörtö skärgårdslandskap klassificerats som en kulturhistorisk miljö av riksintresse (Museiverket, miljöministeriet, Den byggda kulturmiljön. Kulturhistoriska miljöer av riksintresse, 1993). Söderskär är också ett traditionellt kulturlandskapsområde av riksintresse (Värdefulla landskapsområden, Betänkande av arbetsgruppen för landskapsområden 66/1992).

Söderskär är unikt som kultur- och naturområde och helheten utgör en av de mest representativa med sjöfart förknippade byggnadsarvsobjekten. På Söderskär kristalliserar det som är karakteristiskt för lots- och fyröar: havet, ett isolerat läge samt en karg och till naturförhållandena begränsad livsmiljö.

3.1

Söderskärs fyr

Söderskärs fyr är belägen på ca 15 sjömil avstånd från Helsingfors, högst uppe på ett kargt klippskär i Finska vikens yttre skärgård. Under tiden fyren var i bruk vägledde den fartyg dels på Finska viken och dels till inloppet till farleden som leder till Borgå stad.

Fyren byggdes år 1862 och den representerar den sk. nygotiska byggnadsstilen. Ritningen till fyren är gjord av arkitekt Ernst Lohrmann, som även har gjort ritningarna till många kyrkor. Söderskärs fyrtorn är en av de fjorton fyrar av tegel som har byggts i Finland. Åttkantiga fyrtorn av samma typ har bevarats även på Russarö i Hangö och Norrskär i Korsholm.

Fyrbåken har sex våningar och är till sin form ett åttkantigt torn. Fyrens lanternorna sträcker sig till nästan 40 meters höjd över havet och till 32,5 meters höjd över markytan. Den nedre delen av fyren består av natursten till drygt åtta meters höjd och den övre delen är byggd av tegel. Senare har tornet förstärkts med en "korsett" av järnprofiler och betong. Detta på grund av att man observerade att fyren svajade några tum vid hård storm.

Ljuset i fyren tändes för första gången hösten 1862. Ljuset syntes under 5 sekunder med 90 sekunders mellanrum. Ljusets räckvidd var t.o.m. 15 sjömil, och till en början var fiskarna rädda för att det skulle skrämma bort fisken från trakten. Man befärade också att ljuset skulle locka konkurrerande fiskare från Estland till området.

Det starka ljuset fungerade ändå som stor hjälp och tröst för dem som rörde sig på det mörka havet. Fyren fick troget betjäna i sin uppgift som trygghet för sjöfarande fram till år 1989, då ljuset släcktes. Farlederna på Finska viken hade förändrats och utvecklats, och man såg inte längre att Söderskärs fyr hade någon betydelse för sjöfarten. I slutskedet av sin verksamhet var Söderskärs fyr den enda elddrivna fyren i Finland.

Museiverkets representant gjorde en bedömning över fyrens tekniska skick i början av 1990-talet, och skicket konstaterades då vara dåligt. Även den av Kapiteeli Oy gjorda konditionsbedömningen gav ett liknande resultat.

Kapiteeli Oy sålde år 2003 fyren åt privatpersoner, som grundade företaget Söderskär Fyr Ab för att sköta om fastighetens underhåll och verksamhet. Fyren har istandsatts av Fyr Ab åren 2004–2007 och renoveringsarbetena fortgår fortfarande. I samband med renoveringsarbetet har man förnyat fönster samt reparerat, målat och kalkat fyren invändigt. Även fyrens ljusapparat har istandsatts.

Bild 4. De före detta fyrvaktarbostäderna står framför fyren och skapar tillsammans med den en unik fyrmiljö. I vänstra kanten ser man hängbron som förenar huvudöarna.

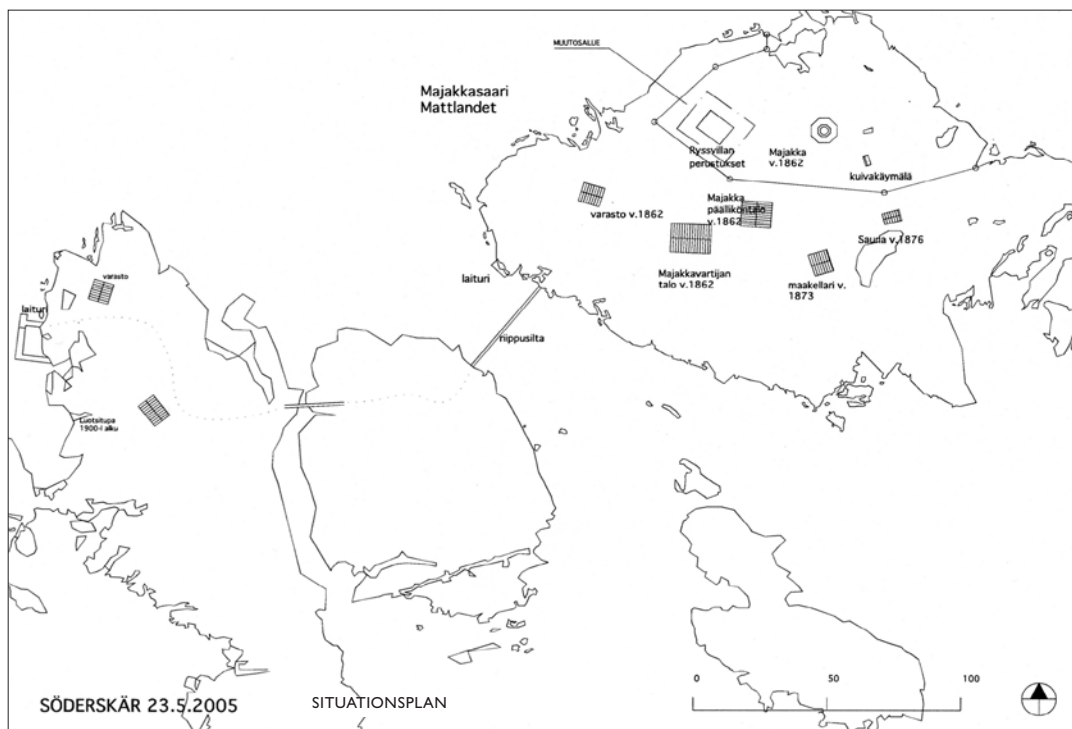

Bild 5. Situationsplan över byggnaderna på huvudön.

Byggnader (användningsändamål):
Fyrmästarens hus (bostadshus)
Fyrvaktarens hus (bostadshus)
Källare (lager)
Klosett (komposterande och separerande klosett, byggd av Fyr Ab)
Klosett
Klosett
Lider (lager)
Lotsstation (bostadshus)
Bastu (bastu)
Lager (lager)

Tabell I. Byggnaderna och konstruktionerna på huvudöarna.

3.2

Övriga byggnader

Kring fyren står en grupp fyrvaktarbyggnader av trä, byggnaderna är uppförda under och efter 1860-talet. De har förverkligats enligt ritningar uppförda av Intendentkontoret och motsvarar byggnaderna som fanns på fyröarna under 1800-talet. För fyrmästaren byggdes ett eget hus i början av 1900-talet, de tre fyrvaktarna i sin tur bodde med sina familjer i en byggnad nedanför fyrmästarens hus. Byggnaderna är fortfarande i relativt gott skick, och invändigt och till den fasta inredningen beskriver de en bemannad och aktiv verksamhet vid fyren fram till 1960-talet.

Den före detta lotsstationen är belägen högst uppe på Bastulandet. Stationen är en enkel stockbyggnad från år 1912. Den är fortfarande i närapå ursprungligt skick och invändigt är byggnaden relativt väl bevarad. Från stationen lotsades skepp till Pörtö,

Bild 6. Bastun och sötvattenreservoaren i förgrunden.

Borgå, Onas, Pelling, Helsingfors och till det öppna havet. Lotsarna bodde inte på stationen, utan på Pörtö på sex kilometers avstånd från Bastulandet.

Fyrpersonalens tjänster drogs in år 1957 i samband med att fyren automatiserades. Fyra år senare avslutades verksamheten även vid lotsstationen. Efter detta grundades år 1965 en viltforskningsstation i de tomma byggnaderna, stationen underlöd jord- och skogsbruksministeriet. Forskningsstationen fanns på ön i nästan 40 år, verksamheten avslutades år 2007.

Hamnbryggan finns vid Bastulandet och en annan brygga för kortvarig förtöjning vid Mattlandet. Huvudöarna förenas av en hängbro som byggdes av soldater under andra världskriget. Lots- och fyrpersonalen som varit verksam på skilda öar hade därtills varit så gott som helt separerad från varann.

Ön har även en brunn, vattnet i brunnen härstammar från en sötvattenreservoar som bildats i en klippsänka.

4 Naturen och vegetationen

På de största öarna i Söderskärsområdet växer enrisssnår och små asp- och granskogsdungar. Största delen av skären är kala klipphöllar och endast på de största skären påträffas lågvuxna hällmarkstorrängar. I de mest skyddade klippskrevorna förekommer ställvis gräsdominerade ängsstråk. På området förekommer den i Nyland hotade toppfrossörten (*Scutellaria hastifolia*).

På Söderskärs yttersta skär och på grunderna söder om ögruppen består havsbotten i huvudsak av berg eller stenrev till åtminstone 20 meters djup. På de brantaste ställena sträcker sig berg- och stenrevsbottenarna ännu djupare än så. Sand- och grusbottenar förekommer ställvis på de djupare områdena och alger växer till 11-17 meters djup. Dylika grund och klippbottenar med algbälten ingår i naturtypen "rev" i EU:s habitatdirektiv. Grovt taget kan man anse att alla bottenar på havssidan av skärens stränder samt de yttersta grunderna på mindre än 20 meters djup ingår i denna naturtyp.

En annan av habitatdirektivets sublitorala naturtyper som förekommer på området är "sublitorala sandbankar" d.v.s. sandformationer belägna i närheten av strandzonen i regel på mindre djup än 20 meter. Dylika grunda sandbottenar förekommer åtminstone väster om Jussinkari (Johannisön) på Söderskärs Natura-område.

Söderskärs naturskyddsområde har valts som ett SCI-område på basen av följande naturtyper enligt bilaga I:

- Annuell vegetation på driftvallar (1210)
- Perenn vegetation på steniga stränder (1220)
- Vegetationsklädda havsklippor vid Atlantkusten eller Östersjökusten (1230)
- Rullstensåsar i Östersjön med litoral och sublitoral vegetation (1610)
- Boreala skär och småöar i Östersjön (1620)
- Boreala havsstrandängar av Östersjötyp (1630)
- Boreala sandstränder med perenn vegetation i Östersjön (1640)
- Artrika torra-friska gräsmarker av fennoskandisk typ (6270)

Av arterna i habitatdirektivets bilaga II förekommer gräsäl (*Halichoerus grypus*) vid Söderskär.

5 Fågelfaunan

Söderskär är ett av de mest betydande häckningsområdena för sjöfåglar i Finska viken. Sjöfåglarna har uppföljts i årtionden och Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har svarat för fältarbetena sedan år 1948. Speciellt ejderpopulationen på området har undersökts intensivt och ejderbona har regelbundet omgärdats med snören för att trygga häckningsron.

Fredandet av öarna sedan 1930-talet kan ses i fågelpopulationerna. År 1950 räknade man antalet häckande ejdrar till 209 par och år 1985 var antalet häckande par redan 2400. På Jussinkari har antalet häckande ejdrar årligen uppgått till 657 par i medeltal, vilket på ett och samma område är mer än någon annanstans i Finland under åren 1970–1992. Efter år 1985 har ejderpopulationerna minskat. Orsakerna till detta är inte kända, men det försämrade tillståndet i Finska viken misstänks vara en betydande orsak. Antalet ejdrar uppgick år 1999 till endast 892 par.

Populationen av tobisgrissla förstärktes även under årtiondena som följde efter fredningen. Antalet häckande par på Söderskärsområdet var 148 år 1949, men uppgick till redan 353 par år 1963. Populationen minskade dock på 1990-talet på grund av minkarna och år 1999 uppgick parantalet till 213.

Fisktärnans parantal har på 1990-talet uppgått till ca 40–50. Silvertärnans parantal var 110 år 1988 och 190 år 1999.

Bild 7. Ejdern har varit det viktigaste forskningsobjektet vid Söderskär.

Art / parantal 2007	Söderskär	Långören
Storskarv		87
Knölsvan	5	3
Grågås	14	4
Kanadagås	2	2
Vitkindad gås	34	17
Gräsand	6	2
Skedand	1	0
Stjärtand	1	0
Vigg	20	3
Svärta	22	3
Ejder	805	138
Storskrake	4	1
Småskrake	15	0
Strandskata	13	3
Roskarl	11	1
Rödbena	10	1
Större strandpipare	6	0
Havstrut	13	21
Silltrut	13	0
Gråtrut	381	454
Fiskmås	67	24
Fisktärna	116	8
Silvertärna	193	93
Skräntärna	87	1
Tobisgrissla	214	20
Orre	1	0
Kråka	6	1
Skärpiplärka	16	6
Hussvala	5	0
Ladusvala	3	0

Tabell 2. Parantalen häckande fåglar år 2007 på Söderskär och Långören.

Av arterna i fågeldirektivets bilaga I förekommer skräntärna (*Sterna caspia*), fisktärna (*Sterna hirundo*) och silvertärna (*Sterna paradisaea*) på området.

Övriga fågelarter på området som nämns i Natura -datablanketten är småsnäppa (*Calidris minuta*), tobisgrissla (*Cephus grylle*) och silltrut (*Larus fuscus*).

6 Nyttjandet av området

6.1

Planläggning

6.1.1

Landskapsplanen

I landskapsplanen för Östra Nyland, vilken godkändes i november 2007 (12.11.2007), har Söderskär beaktats som en del av Pörtö skärgårdslandskap som är en kulturhistorisk miljö av riksintresse.

I landskapsplanen har Söderskärs skyddsområde betecknats som ett naturskyddsområde samt ett Natura-område med följande planbestämmelser.

Naturskyddsområde eller -objekt (SL)

Med beteckningen anges områden som skyddats med stöd av naturvårdslagen. Som naturskyddsområden har också anvisats andra områden vilka ingår i skyddsprogrammen samt Natura 2000 -områden till den del som det med besluten framförts att området skall skyddas eller man har för avsikt att skydda området med stöd av naturvårdslagen. Bygginstränkning enligt MBL 33 § gäller för områdena och objekten.

Område som hör till nätverket Natura 2000 (nat)

Med beteckningen anges områden som hör till programmet Natura 2000 enligt statsrådets beslut jämte kompletteringar av programmet. Enligt naturvårdslagen är det förbjudet att på området eller i dess närhet planera sådana åtgärder som betydligt försämrar naturvärdena enligt art- och natur(habitat)direktivet, på basis av vilka området har införlivats i Natura 2000 -programmet. Innan åtgärder vidtas skall miljömyndigheterna beredas möjlighet att ge ett utlåtande.

Huvudöarna vid Söderskär har betecknats som ett område som är viktigt med tanke på kulturmiljön eller landskapsvärden, riksintresse (ma/v).

Område som är viktigt med tanke på kulturmiljön eller landskapsvärden (ma/v)

Med beteckningen anges områden och objekt som med tanke på kulturmiljön är av riksintresse. Planeringsbestämmelse: Värnandet om kulturmiljön, landskapsområdets helhet och identitet skall beaktas i den mera detaljerade planeringen av området. Områdesanvändningen skall trygga att betydande landskaps- och kulturvärden bevaras.

Delegeneralplanen

Delgeneralplanen för strandområdena i Onas skärgård är under arbete. Utkastet till delgeneralplan framläggs till påseende i april 2008. Utgående från åsikterna och utlåtandena påbörjas utarbetandet av ett planförslag och planen torde färdigställas under år 2009.

I utkastet till delgeneralplan har Söderskärs skyddsområde anvisats som ett Natura-område samt ett naturskyddsområde (SL) med följande planbestämmelser:

Område som hör till Natura 2000 -nätet

Naturskyddsområde (SL)

Byggrätten enligt dimensioneringsprinciperna i områdets delgeneralplan har överförs till AT-, RA-, TY- eller LV -områden.

Huvudöarna vid Söderskär med omgivande områden har följande beteckning i delgeneralplanen som anger den värdefulla kulturmiljön:

Landskapsmässigt värdefullt område (ma/v)

Beteckningen anger områden med nationellt värdefulla kulturmiljöer. Området är särpräglad med en värdefull byggnadstradition. Ny- och ombyggnader skall anpassas till bymiljön och byggnadstraditionen. I byggandet skall hänsyn tas till att området hör till en nationellt värdefull kulturmiljö.

Byggnader får inte rivas utan lov enligt 127 § i MarkByggl eller ändra deras exteriör så att deras kulturhistoriskt eller för miljön värdefulla karaktär förstörs.

På området får inte byggas eller vidtas andra åtgärder så att det försvagar den nationellt värdefulla kulturhistoriska miljöns värden. (MarkByggl 41 § 2 mom.)

Därtill har Mattlandet och Bastulanden vid Söderskär en objektbeteckning som anger de byggnads- och kulturhistoriskt värdefulla skyddsobjekten. Siffran i anslutning till beteckningen hänvisar till beskrivningen av objekten i planbeskrivningen.

Byggnads- eller kulturhistoriskt värdefullt skyddsobjekt (sr (5.4))

Nyttjandet av stränderna och vattenområdet

Småbåtstrafik och körning med vattenskoter

Småbåtstrafiken har ständigt ökat på Söderskärs skyddsområde och i dess närhet och kommer att öka även i fortsättningen oberoende av vilka lösningar man kommer till vad gäller skyddet och nyttjandet av Söderskär. En del av båtarna strävar efter att stiga i land på skyddsområdets öar och skär oberoende av landstigningsförbud. Båttrafiken stör fåglarnas häckning och ett ökat antal förankrade båtar kan också leda till att den sublitorala vegetationens kvalitet försämras.

Även enstaka vattenskoter eller grupper på flera vattenskoter rör sig sommartid på skyddsområdets vattenområden. Detta stör fåglarnas häckningsro och hotar simmande kullar. Körning med vattenskoter är förbjuden med stöd av ett beslut fattat av kommunfullmäktige i Borgå landskommun (28.6.1993).

Bild 8. Tobisgrisslan som häckar på huvudöarna är känslig för störning.

6.2.2

Dykning

På Söderskärsområdet har ingen undervattensinventering utförts, men ett vrak har hittats av hobbydykare och det har fredats som en fornlämning. Det är fråga om det sk. Kokkomaa-vraket vilket är beläget norr om viken på norra stranden av ön Kokkomaa. Vraket nämns på en nätsida (www.hylyt.net) som används flitigt av dykare.

Under för- och högsommaren kan dykandet störa tobisgrisslans häckning och matandet av ungarna.

6.2.3

Fiske

Laxfiske med ryssja är den mest betydande typen av fiske och de huvudsakliga fångsttiderna är juni–augusti. Ett fåtal båtlag fiskar med laxrev och -nät samt med trål på det öppna havet. Nätfiske idkas speciellt om våren och hösten. De senaste åren har trålfisket av strömming varit småskaligt.

På det yttersta havsområdet har yrkesfiskarnas fångster i huvudsak bestått av strömming, men i fångsten har även ingått tämligen rikligt med lax, öring och gös samt mindre mängder av sik, lake, abborre, regnbåge och gädda.

På vattenområdena inom skyddsområdet råder enligt Nylands TE-centrals beslut förbud mot spinnfiske under fåglarnas häckningsperiod (1.4.–15.8.).

6.3

Forskning

Fågelfaunan på huvudöarna har varit ett objekt för forskning sedan år 1948. År 1965 tog Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet i bruk byggnaderna som personalen vid fyren tidigare använt, och systematisk forskning bedrevs på området fram till år 2007. Det, att verksamheten på forskningsstationen upphörde, betydde samtidigt att även den

Bild 9. Fyren har till stor del renoverats på talko.

kontinuerliga övervakningen av skyddsområdet upphörde. I fortsättningen kommer forskning av sjöfågelfaunan att bedrivas med ca 3–5 års mellanrum på uppdrag av Forststyrelsen eller Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, samt mer regelbundet med lotsstationen som bas.

6.4

Turism

Turistverksamhet har bedrivits på fyrön från och med år 2004. Söderskär Fyr Ab är ett kommersiellt företag som hyr ut fyren för möten, tillställningar och evenemang samt ordnar guidade utflykter till ön. Resorna till fyren har förverkligats i samarbete med ett sjöfartsföretag.

Turistverksamheten förutsätter ett tillstånd till undantag av miljöministeriet. I tillståndsvillkoren har man fastställt tidpunkten för turistverksamheten, mängden turistgrupper samt att grupperna bör vistas på bestämda rutter. Hittills har man fått ordna en guidad tur per dygn under perioden 20.5.–30.6. och högst tre guidade turer per dygn under perioden 1.7.–1.8. Gruppens storlek är i genomsnitt 25 personer. Storleken på gruppen har begränsats av passagerarfartygens kapacitet. Stora grupper med över 60 deltagare är svåra att ordna redan med tanke på transporten.

Under åren 2005–2007 har besökarantalet varit ca 2000 personer / sommar. Till exempel år 2005 uppgick kundbesökens antal till ca 100 i maj, 150 i juni och 700 i augusti. De första dagarna i augusti och speciellt de tre första veckosluten i augusti besöks ön flitigt. Under denna period kan t.o.m. 40 privata båtar ligga för ankar vid öns stränder.

Under sommaren 2008 påbörjas regelbundna utfärder för allmänheten till ön, båten avgår från Salutorget i Helsingfors varje tisdag under perioden 24.6.–15.8. För transporterna ansvarar Royal Line. Målsättningen för år 2008 är ca 4000 resenärer. Söderskär Fyr Ab avlönar en stationär guide för ön för sommarperioden, guiden skall ansvara över vägledningen och guidningen av det ökade antalet besökare.

Inkomsterna som turismen inbringar har använts för att reparera och istandsätta fyrbåken samt för att bygga övriga konstruktioner som behövs för turistverksamhe-

Bild 10. Holmarna är en lämplig rastplats för småfåglar som flyttar över Finska viken. Bilden visar en trädkrypare.

ten, bl.a. bryggor och en komposterande klosett.

Söderskär Fyr Ab har önskat att få utveckla turistverksamheten så, att besökarrantalet kunde vara större redan i början av sommaren då det finns efterfrågan på speciellt företagsresor. Turistverksamhet enbart i augusti är inte tillräckligt för att täcka kostnaderna för renoveringsarbetet. Söderskär Fyr Ab har därför önskat, att turistsäsongen kunde förlängas så, att den skulle infalla inom perioden maj till början av september.

6.4.1

Turismens inverkan på fågellivet

Enligt Ympäristötutkimus Yrjölä Oy:s utredning (Yrjölä 2006) har man strävat efter att minimera skadeverkningarna för Natura-området i turistverksamheten. Situationen kan ändå förändras i det fall att volymen på verksamheten ökar och övervakningen luckras upp, eller om man tillåter landstigning tidigare än det för tillfället är möjligt. Enligt det i kraft varande tillståndet får guidade grupper besöka området tidigast 20.5.

Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har hittills ingärdat ejderbona och övervakat vistelse på ön. Ejderns häckningstid varierar enligt islossningen, och under sena år har alla ejdrar inte lagt sina ägg före 15.5. Det, att människor vistas på ön då äggläggningen startar stör ådorna, och kan inverka negativt på häckningsresultatet. Ådorna är känsliga för störning och byter lätt boplatser eller överger boet och äggen helt om människor upprepade gånger finns inom nära synhåll.

Till den häckande fågelfaunan på fyröarna hör förutom ejder även bl.a. större strandpipare, tobisgrissla och skärpiplärka. Tobisgrisslan häckar i huvudsak på ön Aurasaari i en klippskreva och Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet har tidigare märkt ut det ifrågavarande häckningsområdet med ett staket. Skärpiplärkan häckar väl undagömt och på samma sätt är det svårt att få syn på större strandpiparens bo. Även större strandpiparens bon har tidigare märkts ut med staket av Vilt- och fiske-

riforskningsinstitutet. Större strandpiparens ungar syns genom sin skyddsfärg inte i terrängen och riskerar därför att bli påtrampade då de ger sig iväg från boet. Svärtan lider också av det ökade besökarantalet och speciellt av ökade gruppstorlekar. En lång och sammanhängande rad av människor mellan bryggan och fyren kan förhindra svärtan att föra sin kull till vattnet.

Enligt Söderskär Fyr Ab har turismen inte stört öns fågelliv eftersom man i verksamheten har följt de råd och rekommendationer som givits för att skydda fåglarna. Resenärerna som anländer till ön har informerats om hur man vistas där och att man inte får störa fågellivet. Enligt observationerna har ejdrarna inte störts av turisterna och besökarna har kunnat akta sig för större strandpiparens bo. Under häckningstiden har storleken på grupperna och det totala antalet besökare varit lägre än i augusti.

7 Sammanjämkandet av skyddet och nyttjandet

7.1

Skyddets och nyttjandets bakgrund

Söderskärs naturskyddsområde har en lång tradition av skydd i och med att Söderskär med omgivande vattenområden fredades redan år 1930. Enligt fredningsbestämmelserna är allt ofredande av fågel förbjudet på området. Förbudet att ofreda fåglar har senare tolkats så, att det är förbjudet att stiga i land och vistas på huvudön under perioden 1.5.–1.8. och på övriga skär 1.5.–15.8.

Människan har varit regelbundet närvarande på Söderskär sedan slutet av 1800-talet. Fyrbåken togs i bruk år 1862 och underhållet av byggnaden sysselsatte en fyrmästare samt tre fyrvaktare, vilka med sina familjer bodde i regel året om i de rödmyllefärgade träbyggnaderna. Lotsverksamhet har bedrivits på öarna (Bastulandet) sedan år 1839 fram till 1960-talet. Forskning av sjöfågelfaunan har bedrivits regelbundet sedan år 1948, och år 1965 grundades en bestående forskningsstation på området.

Det mest betydande användningsändamålet är för närvarande fyrturismen, turism har idkats sedan år 2004. Turismen har hämtat nya utmaningar med sig vad gäller övervakningen och guidningen, och den har också lockat med sig privata båtar som sökt landstigningsmöjligheter kring öns närområden. Fyrturismen är tillståndspliktig och har fram till i dag varit tämligen småskalig. Det finns dock önskemål om att öka på volymen och förlänga säsongen för fyrturismen.

Den långvariga sjöfågelforskningen bidrog till att skyddets målsättningar kunde övervakas bättre, och lugnade också ner nyttjandet av ön speciellt under häckningsperioden. Då situationen nu har förändrats, förutsätter tryggheten av skyddsvärdena en motsvarande kontinuerlig övervakning och en effektiv styrning av vistelse på ögruppen.

Det gällande landstigningsförbudet och de övriga begränsningarna förhindrar utvecklandet av turistverksamheten så, att det skulle tillfredsställa företagen och främja verksamhetens lönsamhet. Detta i sin tur försämrar och fördröjer ordnandet av den finansiering som behövs för istandsättning av fyren.

Det behövs mer utrymme för turistverksamheten, och utrymmen skulle nu finnas tillgängliga då byggnaderna står tomma efter att Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet som länge förvaltat dem avlägsnat sig från ön. Byggnaderna kommer att överföras under Forststyrelsens förvaltning, vilket förutsätter att de nya användningsformerna inte får äventyra målsättningarna för skyddet av byggnaderna. Museiverket i sin tur övervakar att den unika och till kulturarvet betydelsefulla fyrmiljön bevaras.

Att byggnaderna används och underhålls regelbundet är en förutsättning för att de skall hållas i skick. En regelbunden närvaro på området är viktig även för att förhindra ofog.

Granskning av alternativen

Alternativa modeller utarbetades för sammanjämkandet av skyddet av natur- och kulturarvet på Söderskär med det aktuella nyttjandet av området. I granskningen av alternativen utreddes hur olika slag av begränsningar vad gäller vistelse på ön och trycket på användning inverkar på bl.a. områdets natur, byggnader, vistelse och övervakning samt på det omgivande skärgårdsområdet, som t.ex. småbåtstrafik på närvattnen. För varje alternativ strävade man efter att betona en särskild synvinkel, men ändå inte så, att alla de övriga målsättningarna samtidigt entydigt försvagades.

Målsättningen med granskningen var framför allt att utarbeta en Lösningmodell på basen av vilken man kan framställa rekommendationer för sammanjämkandet av naturvärdena, den unika fyrmiljön samt turismen och det övriga nyttjandet av huvudöarna och de närliggande öarna.

I granskningen av alternativen och bedömningen av verkningarna utnyttjades de faktiska samt kända konsekvenserna som den aktuella situationen orsakat. I bedömningen beaktade man också åsikterna som de sakkunniga i styrgruppen hade, samt synpunkterna som de forskare som gjort ett långvarigt forskningsarbete på ön samt researrangören kom med.

Som variabler i varje alternativ användes 1) vistelse på huvudöarna 2) besökstider för turistgrupperna, turistgruppernas antal/dygn och gruppernas storlek samt 3) övervakning proportionerad till turismen samt till övrigt rekreatjonsbruk.

Varje alternativ som granskats beskrivs nedan. Jämförelsen av alternativen presenteras i sin helhet i bilaga 1.

Alternativen som granskats:

Alternativ 1. Begränsningarna i nyttjandet ändras inte

Vistelse:

- På bestämda rutter.
- Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.–1.8.

Besökstider för turistgrupperna och antal besök/dygn:

- 20.5.–30.6. max. 1 grupp och 1.7.–1.8. max. 3 grupper.

Turistgruppernas storlek:

- Har ej fastställts.

Övervakning:

- En guide avlönad av Söderskär Fyr Ab, personerna på lotsstationen.
- Lotsstationen har besökare oregelbundet, dessa personer deltar i övervakningen.

Alternativ 2. Ökad fyrturism tillåts

Vistelse:

- På rutt som avgränsats med staket.
- Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.–1.8.

Besökstider för turistgrupperna och antal besök/dygn:

- 15.5.–15.6. max. 2 grupper och 16.6.–1.8. max. 3 grupper.

Turistgruppernas storlek:

- Till och med 30.6. max. 50 personer/grupp. I slutet av sommaren kan gruppernas storlek vara större.

Övervakning:

- En guide tar emot grupperna och övervakar att besökarna håller sig till den märkta ruten.

- Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, småbåtstrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna.
- Lotsstationen har regelbundet besök, dessa personer deltar i övervakningen.

Alternativ 3. Möjligheterna att nyttja området utvidgas (allmansrätten förverkligas)

Vistelse:

- På rutt som avgränsats med staket.
- Förutsätter ej tillstånd till undantag, inget landstigningsförbud.

Besökstider för turistgrupperna och antal besök/dygn:

- Begränsas inte.

Turistgruppernas storlek:

- Begränsas inte.

Övriga besökare:

- Alla har fritt inträde till ön.

Övervakning:

- En guide tar emot grupperna och övervakar att besökarna håller sig till den märkta rutten.
- Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, småbåtstrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna.
- Lotsstationen har regelbundet besök, dessa personer deltar i övervakningen.

Alternativ 4. Nyttjandet begränsas från nuvarande nivå

Vistelse:

- På rutt som avgränsats med staket.
- Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.–1.8.

Besökstider för turistgrupperna och antal besök/dygn:

- 20.5.–30.6. max. 1 grupp och 1.7.–1.8. max. 3 grupper.

Turistgruppernas storlek:

- 20.5.–30.6. max. 20 personer/grupp och 1.7.–1.8. max. 30 personer/grupp

Övervakning:

- En guide tar emot grupperna och övervakar att besökarna håller sig till den märkta rutten.
- Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, småbåtstrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna.
- Lotsstationen kan ha sporadiskt besök, dessa personer deltar i övervakningen.

Alternativ 5. Nyttjandet begränsas till i huvudsak utanför häckningsperioden

Vistelse:

- Tillstånd till undantag ges inte till andra än fyrens ägare samt till myndigheter.
- Landstigningsförbud 1.5.–1.8.
- Även nödvändig vistelse styrs till märkta rutter.

Övervakning:

- Vägvisare och informationstavlor finns på ön, ingen stationär guide.
- Lotsstationen kan ha sporadiskt besök, dessa personer deltar i övervakningen.

7.3

Rekommendationer

Som ett resultat av granskningen av alternativen samt hörandet av intressentgrupperna och de sakkunniga ger Nylands miljöcentral och den grupp som styrt arbetet

följande rekommendationer över hur skyddet och nyttjandet skall ordnas och sammanjämkas på huvudöarna i Söderskärs skyddsområde.

7.3.1

Styrning av vistelse på öarna

Att vistas på öarna stör fåglarnas häckningsro, och för att trygga denna har man stadgat om landstigningsförbud på huvudöarna under tiden 1.5.–1.8. Under denna period kan man vistas på området bara med stöd av ett tillstånd till undantag samt enbart på de märkta rutterna.

Även utanför perioden då landstigningsförbud råder bör man ta i beaktande att det enligt naturvårdslagen 39 § 3 mom. är förbjudet att störa fågellivet.

Rutterna som är avsedda för vistelse och som tidigare märkts ut under fåglarnas häckningstid leder från bryggan vid Mattlandet direkt till fyren och från Bastulandets båthamn via Aurasaari och hängbron till Mattlandet.

- Tillstånd till undantag beviljas för vistelse enbart på de märkta rutterna. Vistelse utanför rutterna under landstigningsförbudet är verksamhet i strid med naturvårdslagen.
- Rutterna märks liksom tidigare synligt ut med rep eller vajer och om begränsningarna informeras via informationstavlor och av guiden.

7.3.2

Turism

Under landstigningsförbudet har man kunnat utöva turistverksamhet enbart med stöd av ett tillstånd till undantag samt villkoren i tillståndet.

- På grund av fåglarnas häckning kan turistsäsongen påbörjas tidigast 15.–20.5. och så, att de årliga variationerna i väderleksförhållandena samt förhållandenas inverkan på häckningstidpunkten och -framgången beaktas. Under sena år har alla ådor inte lagt sina ägg före 15.5., och turistsäsongen bör under dylika år skjutas fram.
- För tiden 15.5.–30.5. rekommenderas högst 2 turistgrupper/dygn och för tiden 1.6.–15.6. högst 3 grupper/dygn. Efter 15.6. är det inte längre nödvändigt att begränsa antalet turistgrupper.

Antalet grupper som föreslås ovan rekommenderas på försök under de två följande somrarna. På basen av hur guidningen och övervakningen lyckas och vilka resultat uppföljningen ger kan antalet grupper senare justeras.

- Det finns inte behov att begränsa personantalet i turistgrupperna om besökarna effektivt styrs till de märkta rutterna.
- Researrangören avlönar en stationär guide för ön, guiden har som uppgift att styra och övervaka det ökade antalet besökare.

7.3.3

Övervakning

Övervakningen av Söderskärs naturskyddsområde omfattar övervakning av huvudöarna och vattenområdet. Skyddsområdets fredningsbestämmelser övervakas av Sjöbevakningen och polisen.

- Övervakningen effektivteras och om ordnandet av den avtalas mellan hyresgästerna i lotsbyggnaderna och Forststyrelsen.
- Övervakningen av småbåtstrafiken och vattenskotertrafiken effektivteras i samarbete med Sjöbevakningen.

7.3.4

Övrig småbåtstrafik och vattenskotrar

Norr om fyren finns en officiell farled, och i nyttjandet av den kan man inte ingripa. De övriga ankomstriktningarna är skadliga, och småbåtstrafik och körning med vattenskotrar nära skären stör fåglarnas häckningsro samt kullarna. Körning med vattenskotrar är förbjudet på området.

- Styrningen av småbåtstrafiken bör beaktas i förnyandet av fredningsbestämmelserna så, att det utfärdas ett förbud mot båttrafik på områdena mellan skären samt att båttrafik tillåts enbart på märkta farleder.
- Det stadgas om begränsningar i förankring i området kring öarna.
- Förbudet mot körning med vattenskotrar märks ut tydligare.

7.3.5

Dykning

På viken vid Kokkomaa idkas dykning, dykarna letar bl.a. efter gamla undervattensvrak. Dykarna kan störa tobisgrisslans häckning och matningen av ungarna samt fåglarnas vistelse på vattenområdet. All slags störning av fåglar i närheten av skären är förbjuden.

- Dykning rekommenderas utanför häckningsperioden, d.v.s. efter 15.8.
- Om den för dykning lämpliga tidpunkten bör även i fortsättningen informeras aktivt via föreningarna och via övriga lämpliga kanaler.
- Man bör överväga eventuella begränsningar vad gäller områden där det är tillåtet att dyka i samband med förnyandet av fredningsbestämmelserna.

7.3.6

Spinnfiske

Spinnfiske i närheten av öarna stör fåglarnas häckningsro och på grund av detta är spinnfiske förbjudet under sjöfåglarnas häckningsperiod 1.4.–15.8. Oberoende av förbudet svirvlas det sporadiskt på området.

- Om förbud mot spinnfiske bör ansökas för fåglarnas häckningsperiod (1.4.–15.8.) även i fortsättningen. Det nuvarande förbudet upphör att gälla 31.12.2008.
- Övervakningen av förbudet och märkningen på vattenområdet intensifieras.

7.3.7

Skyddet av kulturmiljön och byggnadsbeståndet

Mattlandet och Bastulanden vid Söderskär bildar en av de finaste byggnads- och kulturhistoriska fyrsamhälleshelheterna i Finland, och öarna har klassificerats som en kulturhistorisk miljö av riksintresse (Den byggda kulturmiljön 1993).

- Man bör trygga bevarandet av öarnas kultur- och naturarv enligt de riksomfattande målen för områdesanvändning.

- Byggnaderna och konstruktionerna bevaras och för dem anvisas ändamålsenligt nyttjande som lämpar sig för den historiska utvecklingen av området.
- Byggnadsbeståndet inventeras och konditionsgranskas.
- Reparationer och förändringar som avviker från normalt underhåll görs enligt samma metoder som en restaurering.
- Behovet att skydda byggnaderna bedöms med stöd av byggnadsskyddslagen.

7.3.8

Skyddsmålen för fyrbåken

Museiverket har meddelat följande skyddsmål för fyrbyggnaden (översättning: Borgå stad).

- Fyrbyggnaden skall användas och skötas så att dess kulturhistoriska värde bevaras.
- I fyrbyggnadens exteriör får göras endast restaurerande eller sådana ändringar som är nödvändiga för bevarande av byggnaden.
- Fyrens inre skall så långt som möjligt bevaras i sin ursprungliga form. Motiverade, nödvändiga ändringar är dock möjliga.
- Fyrbyggnadens ursprungliga tekniska utrustning, såsom linssystemet, får inte avlägsnas utan Museiverkets lov.
- Spår av fyrbyggnadens nya användning i omgivningen bör minimeras; de som rör sig och tar i land på skäret skall helst använda befintliga konstruktioner.
- För åtgärder som gäller fyrbyggnaden och den närmaste omgivningen skall inhämtas Museiverkets godkännande.
- Museiverket har rätt att meddela föreskrifter om tillämpning av skyddsbestämmelserna samt bevilja mindre avvikelser från bestämmelserna.

7.3.9

Nyttjandet av byggnaderna

Fyrmästarens och fyrvaktarens hus som hör till fyrmiljön används sedan sommaren 2007 inte längre som Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets forskningsstationer. Bostadsbyggnaderna ägs av staten och förvaltas av Senatsfastigheter. Förvaltningen av området och byggnaderna kommer att överföras åt Forststyrelsen, detta förverkligas sannolikt före sommaren 2008. Att byggnaderna nyttjas meningsfullt och används regelbundet är en förutsättning för att de skall bevaras.

- Det är möjligt att använda de frigjorda utrymmena som bas för guidningen och övervakningen samt i samband med turistverksamheten som t.ex. mötesutrymmen och för inkvartering av personalen. En del av utrymmena kan reserveras för enskilda forskares bruk eller för utställningar.
- Forststyrelsen och turistföretagaren överenskommer om användningen av byggnaderna så, att det planerade användningsändamålet inte äventyrar byggnadernas kulturvärden.
- Målsättningen för planeringen av nyttjandet är att det inte uppstår behov av ytterlig byggnation på huvudöarna.

De föreslagna rekommendationernas konsekvenser för naturvärdena på Natura-området

Naturvårdslagen 65 § förutsätter, att om ett projekt eller en plan antingen i sig eller i samverkan med andra projekt eller planer sannolikt betydligt försämrar naturvärdena i ett Natura 2000 -område, skall den som genomför projektet eller gör upp planen på behörigt sätt bedöma dessa konsekvenser för naturtyperna och arterna som skall skyddas.

Nedan granskas kortfattat de i denna rapport framställda rekommendationernas konsekvenser för de naturvärden för vars skydd området införlivats i Natura 2000 -nätverket.

Man har strävat efter att framställa rekommendationerna så, att områdets (huvudöarnas) naturvärden inte betydligt försämrats. Genom rekommendationerna strävar man uttryckligen efter att sammanjämka naturvärdena och rekreationsbruket med tyngdpunkten på grunderna för skyddet. Turismen tillåts öka endast lindrigt jämfört med nuvarande nivå och man strävar efter att utveckla guidningen och övervakningen i förhållande till det ökade nyttjandet av området.

Verkställandet samt konsekvenserna av rekommendationerna bör i fortsättningen uppföljas och bedömas. Om det ökade besökarantalet och den av denna delvis oberoende allmänna ökningen i småbåtstrafiken leder till att skyddsområdets naturvärden försämrats, bör man ingripa i rekommendationerna och precisera dem på ett sätt som situationen förutsätter. Samtidigt bör man skynda på aktualiserandet av fredningsbestämmelserna.

7.4.1

Naturtyperna i habitatdirektivet

Huvudöarna hör till naturtypen Boreala skär och småöar i Östersjön (1620) och på öarna förekommer även följande naturtyper:

- Vegetationsklädda havsklippor vid Atlantkusten eller Östersjökusten (1230)
- Rullstensåsöar i Östersjön med litoral och sublitoral vegetation (1610)

Genom att styra vistelsen strävar man efter att besökarna rör sig enbart längs rutterna vilket främjar bevarandet av hållmarksvegetationen och de små ängsfragmenten. Genom att begränsa området där förankring får ske kan man förebygga att undervattensvegetationen tar skada.

På de övriga skären råder landstigningsförbud under den för vegetationens utveckling känsligaste tiden.

7.4.2

Fåglarna i fågeldirektivets bilaga I

Av arterna i fågeldirektivets bilaga I förekommer skräntärna (*Sterna caspia*), fisktärna (*Sterna hirundo*) och silvertärna (*Sterna paradisaea*) på skyddsområdet.

Skyddet av arterna i fågeldirektivet samt övrigt fågelliv främjas bäst på huvudöarna genom att man styr besökarna till särskilda rutter samt på de övriga skären inom skyddsområdet genom landstigningsförbud samt effektiverad övervakning.

8 Aktualisering av fredningsbesluten samt förnyandet av fredningsbestämmelserna

Söderskärs naturskyddsområde har fredats med beslut nr 789/7.3.1930 av Nylands länsstyrelse. Enligt fredningsbestämmelserna är allt ofredande av fågel förbjudet året om i området. Förbudet mot att ofreda fåglarna har tolkats så, att det mellan 1.5. och 1.8. är förbjudet att ta i land på huvudön och mellan 1.5. och 15.8. på de andra skären. Undantag från fredningsbestämmelserna kan beviljas av en statlig naturskyddsinspektör (miljöministeriet).

Det gamla fredningsbeslutet för Söderskärs naturskyddsområde samt fredningsbestämmelserna motsvarar inte dagens behov vad gäller skyddet, och de erbjuder heller inte en klar linje för skötseln och nyttjandet av området. Bestämmelserna ger också rum för tolkning då tillstånd till undantag beviljas. Således är det ändamålsenligt, att målsättningarna för skyddet granskas och fredningsbestämmelserna för området förnyas så att de är entydiga och styr funktionerna på området.

Förutsättningen för att förnya fredningsbestämmelserna för de privatägda markerna och vattenområdena är, att samtliga markägare och delägarlaget förbinder sig till målsättningarna för skyddet och de nya fredningsbestämmelserna som man förhandlat om, samt undertecknar en ansökan till Nylands miljöcentral enligt naturvårdslagen (1096/1996) 24 § 1 mom.

Markområdena som tillhör staten kan fredas med miljöministeriets förordning i vilken man stadgar om förordningens målsättning samt om fredningsbestämmelser. Fredningsbestämmelserna som berör privat samt statsägd mark bör vara lika till innehållet. Nylands miljöcentrals beslut och miljöministeriets förordning upphäver det ovan nämnda gamla beslutet.

Enligt Forststyrelsen skulle det vara ändamålsenligt att gällande de statsägda arkipelagområdena vid Söderskär och Långskär ge en ny statsrådsförordning med tidsenliga fredningsbestämmelser och samtidigt upphäva den föråldrade förordningen gällande Långskär samt naturskyddsområdet på Söderskär vilket grundats med stöd av landshövdingens beslut till den del det gäller områden som ägs av staten.

Genom den plan för skötsel och nyttjande för hela området vilken skall utarbetas på uppdrag av Forststyrelsen samt genom de nya fredningsbestämmelserna är det möjligt att göra mer bestående avtal om bl.a. fyrföretagets verksamhet samt användningen av byggnaderna på området.

Tills författningsprocessen är slutförd styrs verksamheterna med tillstånd till undantag.

KÄLLOR

- Europeiska rådets direktiv 92/43/EEG givet 21.5.1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (det sk. habitatdirektivet).
- Europeiska rådets direktiv 79/409/EEG givet 2.4.1979 om bevarande av vilda fåglar (det sk. fågeldirektivet).
- Landskapsplan för Östra Nyland. 2007. Östra Nylands förbund, Borgå.
<http://liitto.ita-uusimaa.fi/> > Uppgifter > Områdesanvändning > Helhetslandskapsplanen > Landskapsplanen 12.11.2007. [Hänvisats 25.3.2008.]
- Mikander, J. & Westerback C. 2007: Söderskär. Söderskär Majakka Oy. Tavastehus.
- Miljöministeriet. 1993. Värdefulla landskapsområden. Betänkande II av arbetsgruppen för landskapsområden. Miljöministeriet, miljövårdsavdelningen, Helsingfors. Betänkande 66/1992.
- Naturvårdslagen. Finlands författningssamling 1096/1996.
- Putkonen, L. (red.) 1993. Den byggda kulturmiljön. Kulturhistoriska miljöer av riksintresse. Museiverket och miljöministeriet, Helsingfors. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. 278 s. ISBN 951-9075-63-1.
- Yrjölä, R. 2006. Natura-arvio matkailun ja siihen liittyvien palvelurakenteiden rakentamisen vaikutuksesta Söderskärin luonnonsuojelualueen linnustoon. Ympäristötutkimus Yrjölä Oy (julkaisematon moniste).

BILAGOR

Bilaga I. Tabell av de alternativa modellerna (ALT1–ALT5) som utarbetades för sammanjämkandet av skyddet av natur- och kulturarvet på Söderskär med det aktuella nyttjandet av området.

	ALT 1. Begränsningarna i nyttjandet ändras inte	ALT 2. Ökad fyr-turism tillåts	ALT 3. Möjligheterna att nyttja området utvidgas (allmansrätten förverkligas)	ALT 4. Nyttjandet begränsas från nuvarande nivå	ALT 5. Nyttjandet begränsas till i huvudsak utanför häckningsperioden.
Beskrivning av alternativet	<p>Vistelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - På bestämda rutter. - Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.-1.8. <p>Besökstider för turistgrupperna och antalet turistgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.-30.6 max. 1/dygn och 1.7.-1.8. max. 3/dygn. <p>Turistgruppernas storlek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Har ej definierats. <p>Övervakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Guide avlönad av Fyr Ab. - Lotsstationen har oregelbundet besök, besökarna har ansvar för övervakningen. 	<p>Vistelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - På rutt som avgränsats med staket. - Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.-1.8. <p>Besökstider för turistgrupperna och antalet turistgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 15.5.-15.6. max. 2/dygn och 16.6.-1.8. max. 3/dygn. <p>Turistgruppernas storlek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Till 30.6 max. 50 personer/grupp. I slutet av sommaren kan grupperna även vara större. <p>Övervakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avlönad guide. - Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, båttrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna. - Lotsstationen har regelbundet besök, besökarna har ansvar för övervakningen. 	<p>Vistelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - På rutt som avgränsats med staket. - Förutsätter inte tillstånd till undantag, inget landstigningsförbud. <p>Besökstider för turistgrupperna och antalet turistgrupper /dygn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begränsas inte. <p>Turistgruppernas storlek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begränsas inte. <p>Övriga besökare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fritt inträde till ön. <p>Övervakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avlönad guide. - Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, båttrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna. - Lotsstationen har regelbundet besök, besökarna har ansvar för övervakningen. 	<p>Vistelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - På rutt som avgränsats med staket. - Förutsätter tillstånd till undantag, landstigningsförbud 1.5.-1.8. <p>Besökstider för turistgrupperna och antalet turistgrupper:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.-30.6. max 1/dygn och 1.7.-1.8. max 3/dygn. <p>Turistgruppernas storlek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 20.5.- 30.6 max. 20 personer/grupp och 1.7.-1.8. max. 30 personer/grupp. <p>Övervakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avlönad guide. - Det finns behov av en övervakare som sköter om övervakningen av det ökade antalet besökare, båttrafiken och övriga hot som riktar sig mot öarna. - Lotsstationen kan ha sporadiska besökare, besökarna har ansvar för övervakningen. 	<p>Vistelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tillstånd till undantag beviljas inte till andra än fyrens ägare och myndigheter. - Landstigningsförbud 1.5.-1.8. - Även nödvändig vistelse styrs till märkta rutter. <p>Övervakning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det finns vägvisare och informationstavlor på ön men ingen stationär guide. - Lotsstationen kan ha sporadiska besökare, besökarna har ansvar för övervakningen.
Konsekvenser för Natura-området samt för arternas och naturtypernas gynnsamma bevarandestatus	- Bevarandestatusen hålls på nuvarande nivå eller försvagas möjligen i det fall att storleken på grupperna växer. Gruppernas storlek har för närvarande inte definierats i tillstånden till undantag.	- Bevarandestatusen kan försvagas.	- Bevarandestatusen kan försvagas.	- Bevarandestatusen förstärks	- Bevarandestatusen förstärks.
Konsekvenser för arterna i fågeldirektivet (skrärtärna, silvertärna, fisktärna)	- Silvertärnans bon har hittills skyddats på uppdrag av RKTL genom att ingärda dem.	- Silvertärnans häckning kan hotas i det fall att mängden besökare ökar och om häckningsområdena inte ingärdas.	- Silvertärnans häckning kan hotas i det fall att mängden besökare ökar och om häckningsområdena inte ingärdas.	- Silvertärnans häckning hotas inte.	- Silvertärnans häckning hotas inte.
Konsekvenser för fågellivet	- Fåglarnas häckning kan hotas i det fall att övervakningen inte fungerar. - Ejderens bon har hittills skyddats genom att ingärda bona. - I fortsättningen bör bona märkas ut på uppdrag av någon annan än RKTL.	- Den oavsiktliga störningen av fåglar är uppenbar, den avsiktliga störningen kan öka. - Ejderens, tobisgrisslans och större strandpiparens bon bör avgränsas med snören. - Under sena år har alla ejdrar inte lagt sina ägg före 15.5. Av denna	- Den oavsiktliga störningen av fåglar är uppenbar, den avsiktliga störningen kan öka. - Ejderens, tobisgrisslans och större strandpiparens bon bör avgränsas med snören. - Under sena år har alla ejdrar inte lagt sina ägg före 15.5. Av denna	- Fåglarnas häckning hotas inte.	- Fåglarnas häckning hotas inte.

	ALT 1. Begränsningarna i nyttjandet ändras inte	ALT 2. Ökad fyr-turism tillåts	ALT 3. Möjligheterna att nyttja området utvidgas (allmansrätten förverkligas)	ALT 4. Nyttjandet begränsas från nuvarande nivå	ALT 5. Nyttjandet begränsas till i huvudsak utanför häckningsperioden.
		orsak kan det vara skadligt att påbörja turistresorna tidigare. - Större strandpiparens ungar beger sig i väg efter att de kläckts och ungarna är svåra att upptäcka i terrängen. Risker är därmed stor att en del av ungarna blir påtrampade om mängden besökare ökar och vistelsen inte begränsas sig till de märkta stigarna. - Skärpielärens bon är väl undangömda, vistelsen stör knappast häckningen. - Tobisgrisslans häckning på Aurasari bör tryggas genom att ingärda häckningsområdet.	orsak kan det vara skadligt att påbörja turistresorna tidigare. - Större strandpiparens ungar beger sig i väg efter att de kläckts och ungarna är svåra att upptäcka i terrängen. Risker är därmed stor att en del av ungarna blir påtrampade om mängden besökare ökar och vistelsen inte begränsas sig till de märkta stigarna. - Skärpielärens bon är väl undangömda, vistelsen stör knappast häckningen. - Tobisgrisslans häckning på Aurasari bör tryggas genom att ingärda häckningsområdet.		
Konsekvenser för den submarina naturen	- Ringa konsekvenser.	- Ökad småbåtstrafik och förankring kan försvaga den subtorala vegetationens mängd och kvalitet.	- Ökad småbåtstrafik och förankring kan försvaga den subtorala vegetationens mängd och kvalitet.	- Konsekvenserna minskar från nuvarande nivå.	- Konsekvenserna minskar från nuvarande nivå.
Inverkan på kommande bruk av byggnaderna	- Mer utrymme för turismen behövs eftersom Fyr Ab nu kommer att avlöna en guide.	- Utrymmen i byggnaderna reserveras för turismen, speciellt som mötesutrymmen och för guidetjänster. - Fyr Ab har ansökt om undantagslov för ett nybygge på platsen där den före detta Ryssvillan stod. Det finns inte längre behov av ett nybygge eftersom RKTs utrymmen befriats för annat bruk.	- Utrymmen i byggnaderna reserveras för turismen, speciellt som mötesutrymmen och för guidetjänster. - Användning och behov av WC och övriga serviceutrymmen ökar, kostnaderna för underhållet ökar.	- Utrymmen behövs för åtminstone guidetjänster, övrigt nyttjande bör vara ringa.	- Byggnaderna kan användas som utrymmen för forskare eller för sk. småskaligt familjeboende.
Inverkan på framskridandet av fyrens renovering	- Fyren är i turistbruk och man kan an hålla om bidrag för istandsättningen.	- Fyren är i turistbruk och man kan an hålla om bidrag för istandsättningen. - Inkomsterna som turismen inbringar kan öka från nuvarande nivå och en guide för ön kan därmed avlönas.	- Fyren är i turistbruk och man kan an hålla om bidrag för istandsättningen. - Inkomsterna som turismen inbringar kan öka från nuvarande nivå och en guide för ön kan därmed avlönas.	- Fyren är i turistbruk och man kan an hålla om bidrag för istandsättningen. - Inkomsterna som turismen inbringar ökar just inte.	- Fyrturismen minskar eller upphör helt och hållet. - Det kan vara svårare att få bidrag för istandsättningen, inga inkomster från turismen.
Konsekvenser för fisket	- Fisket på området är betydande. - Spinnfisket bör begränsas liksom tidigare med ett förbud under häckningsperioden 1.4.-15.8. - Nätfiske och fiske med drag under fåglarnas häckningsperiod och då fågelungarna är små?	- Fisket på området är betydande. - Spinnfisket bör begränsas liksom tidigare med ett förbud under häckningsperioden 1.4.-15.8. - Nätfiske och fiske med drag under fåglarnas häckningsperiod och då fågelungarna är små?	- Fisket på området är betydande. - Spinnfisket bör begränsas liksom tidigare med ett förbud under häckningsperioden 1.4.-15.8. - Nätfiske och fiske med drag under fåglarnas häckningsperiod och då fågelungarna är små?	- Fisket på området är betydande. - Spinnfisket bör begränsas liksom tidigare med ett förbud under häckningsperioden 1.4.-15.8. - Nätfiske och fiske med drag under fåglarnas häckningsperiod och då fågelungarna är små?	- Fisket på området är betydande. - Spinnfisket bör begränsas liksom tidigare med ett förbud under häckningsperioden 1.4.-15.8. - Nätfiske och fiske med drag under fåglarnas häckningsperiod och då fågelungarna är små?

	ALT 1. Begränsningarna i nyttjandet ändras inte	ALT 2. Ökad fyr-turism tillåts	ALT 3. Möjligheterna att nyttja området utvidgas (allmansrätten förverkligas)	ALT 4. Nyttjandet begränsas från nuvarande nivå	ALT 5. Nyttjandet begränsas till i huvudsak utanför häckningsperioden.
Konsekvenser för jakten	- Jakt är förbjudet på området.	- Jakt är förbjudet på området.	- Jakt är förbjudet på området.	- Jakt är förbjudet på området.	- Jakt är förbjudet på området.
Inverkan på småbåtstrafiken Utgångspunkt: Norr om fyren finns en officiell farled, i nyttjandet av den kan man inte inripa. De övriga ankomstriktningarna är skadliga, man borde hålla sig till farleden, förutsätter övervakning.	- En ringa ökning av turismen och ett ökat antal besökare på huvudöarna lockar övriga båtfarare till området, man är tvungen att styra bort dessa från öarnas stränder. - En sannolik allmän ökning av småbåtstrafiken stör fågellivet på skyddsområdet.	- En ökning av turismen och ett ökat antal besökare på huvudöarna lockar snabbt övriga båtfarare till området, man är tvungen att styra bort dessa från öarnas stränder. - En sannolik allmän ökning av småbåtstrafiken stör fågellivet på skyddsområdet.	- En ökning av turismen och ett ökat antal besökare på huvudöarna lockar snabbt övriga båtfarare till området, man är tvungen att styra bort dessa från öarnas stränder. - En sannolik allmän ökning av småbåtstrafiken stör fågellivet på skyddsområdet.	- En begränsad mängd fyrresenärer ger inte området samma dragkraft som i ALT3, men eftersom småbåtstrafiken hela tiden ökar förutsätts aktiv övervakning och styrning på hela området för att förhindra landstigning. - En sannolik allmän ökning av småbåtstrafiken stör fågellivet på skyddsområdet.	- En sannolik allmän ökning av småbåtstrafiken stör fågellivet på skyddsområdet. Småbåtstrafiken ökar i närheten av området oberoende av vilket beslut man gör angående turistbruket av huvudön.
Konsekvenser för den omgivande skärgården	- Småbåtstrafiken i skärgården ökar genom att området blir mera känt. - Den allmänna ökningen av småbåtstrafiken inverkar på området.	- Småbåtstrafiken i skärgården ökar snabbt genom att området blir mera känt. - Den allmänna ökningen av småbåtstrafiken inverkar på området.	- Småbåtstrafiken i skärgården ökar snabbt genom att området blir mera känt och vetskapen om möjligheten till fri landstigning ökar. - Den allmänna ökningen av småbåtstrafiken inverkar på området.	- Småbåtstrafiken i skärgården ökar genom att området blir mera känt. - Den allmänna ökningen av småbåtstrafiken inverkar på området.	- Området blir inte mera känt. - Den allmänna ökningen av småbåtstrafiken inverkar på området.
Inverkan på avsiktlig eller oavsiktlig störning samt ofog	- Kontinuerlig närvaro på området, vilket minskar risken för störning och ofog på huvudön.	- Kontinuerlig närvaro på området, vilket minskar risken för störning och ofog på huvudön och eventuellt också inom en del av den närliggande skärgården.	- Kontinuerlig närvaro på området, vilket minskar risken för störning och ofog på huvudön och eventuellt också inom en del av den närliggande skärgården i det fall att övervakningen är tillräcklig.	- Kontinuerlig närvaro på området, vilket minskar risken för störning och ofog på huvudön.	- Ingen kontinuerlig närvaro under de livligaste båtsäsongerna. Störning / ofog är sannolikt på huvudön och i skärgården.
Inverkan på behovet av övervakning	- Kontinuerlig närvaro bl.a. genom den avlönade guiden. - Fågelföreningens närvaro kompletterar övervakningen av området.	- Kontinuerlig närvaro bl.a. genom den avlönade guiden. - Fågelföreningens närvaro kompletterar övervakningen av området.	- Kontinuerlig närvaro bl.a. genom den avlönade guiden. - Förutom guiden behövs en övervakare eller en annan guide som övervakar även de övriga öarna åtminstone under häckningstiden och under övriga säsongtoppar i småbåtstrafiken. - Fågelföreningens närvaro kompletterar övervakningen av området.	- Ingen kontinuerlig närvaro. - Fågelföreningens närvaro kompletterar övervakningen av området.	- Forststyrelsen eller andra myndigheter gör sporadiska besök. Ingen övervakning under den livligaste båtsäsongen i juli-augusti. - Fågelföreningens närvaro kompletterar övervakningen av området.
Inverkan på underhållet av det övriga byggnadsbeståndet	- Byggnaderna endast delvis i bruk, underhållet av dem svårt att ordna.	- Byggnaderna används för turismen, vilket underlättar möjligheterna till underhåll. - Förutsätter att wc / tvättutrymmen etc. ordnas på ett sakenligt sätt.	- Byggnaderna används för turismen, vilket underlättar möjligheterna till underhåll. - Förutsätter att wc / tvättutrymmen etc. ordnas på ett sakenligt sätt.	- Byggnaderna endast delvis i bruk, underhållet av dem svårt att ordna och delvis på användarnas ansvar.	- Byggnaderna används inte för turismen, underhållet av dem är svårt att ordna.

	ALT 1. Begränsningarna i nyttjandet ändras inte	ALT 2. Ökad fyr-turism tillåts	ALT 3. Möjligheterna att nyttja området utvidgas (allmansrätten förverkligas)	ALT 4. Nyttjandet begränsas från nuvarande nivå	ALT 5. Nyttjandet begränsas till i huvudsak utanför häckningsperioden.
		- Det finns ett tryck på att uppföra nybyggen på ön.	- Det finns ett tryck på att uppföra nybyggen på ön.		
Inverkan på turismen	- De nya tisdagskryssningarna kan öka på volymen.	- Turistbruket kan öka.	- Turist- och övrigt rekreationsbruk ökar betydligt.	- Turistbruket motsvarar den aktuella nivån, men är strängare styrt och begränsat.	- Turistbruket upphör helt och hållet.
Eventuella i särstående följdeffekter	- Företagsverksamheten kan tyna bort helt om volymökningen vad gäller turismen inte är tillräcklig och den därigenom inte täcker kostnaderna för guidetjänsterna.	- Det ökade besöksantalet på huvudön gör området mer känt bland båtfarare och intresset för att besöka fyren ökar. Som en följd av detta ökar småbåtstrafiken i skärgården och störningarna i de övriga delarna av skärgården ökar. - Avfallshanteringen och underhållet av wc:n förorsakar kostnader för turisbusinessen. - En del av utrymmena och öarna borde alltid vara i sk. "allmansbruk", eftersom det uppstår en konflikt med allmansrätten om öarna enbart är i "privat" bruk. I Finland har man vant sig vid en kostnadsfri allmansrätt. Denna grundrättighet uppfylls inte, trots att vem som helst kan komma till ön är det belagt med en avgift vilket i sin tur gynnar en annan privat part.	- Det ökade besöksantalet på huvudön gör området mer känt bland båtfarare och intresset för att besöka fyren ökar. Som en följd av detta ökar småbåtstrafiken i skärgården och störningarna i de övriga delarna av skärgården ökar. - Avfallshanteringen och underhållet av wc:n förorsakar kostnader för turisbusinessen. Alla turister hämtar inte inkomster utan orsakar istället enbart utgifter, d.v.s. om de övriga besökarna använder t.ex. wc-utrymmena. Reserörar och båtfarare kan upplevas som ett störningsmoment även ur Fyr Ab:s synvinkel. - En del av utrymmena och öarna nu i "allmansbruk", men hur inverkar detta på turisbusinessen och skyddsvärdena?	- Företagsverksamheten kan tyna bort helt om man inte tillåter en volymökning vad gäller turismen. - Renoveringen av fyren kan stanna upp då det blir svårare att få finansiering.	- Ön och skärgården har ingen kontinuerlig övervakning och ingen har ansvar för övervakningen. Avsiktlig eller oavsiktlig störning eller vistelse kan förorsaka stora skador för skydds- och kulturvärdena. - Byggnadsbeståndets skick försämrats om byggnaderna inte nyttjas på ett lämpligt sätt.
Metoder för att lindra skadeverkningarna för skyddet och den byggda miljön samt sannolikheten för att metoderna kan förverkligas.	Skydd: - Övervakning som ett samarbetsprojekt med företagaren (deltagande i kostnaderna i utbyte mot övervakningsskyldighet). - Möjligt att bepröva på huvudön. Byggnaderna: - Uthyras delvis för företagsbruk, uthyrning åt stiftelse eller motsvarande. - Extern finansiering för iståndsättandet kan ansökas. - Iståndsättandet osannolikt utan ägarens finansiering (vilket den inte har).	Skydd: - Övervakning som ett samarbetsprojekt med företagaren (deltagande i kostnaderna i utbyte mot övervakningsskyldighet). - Möjligt att bepröva på huvudön och dels gällande skärgården. Osäkert om övervakningen fungerar speciellt utanför huvudön. Byggnaderna: - Uthyras för företagsbruk. - Extern finansiering för iståndsättandet kan ansökas.	Skydd: - Övervakning som ett samarbetsprojekt med företagaren (deltagande i kostnaderna i utbyte mot övervakningsskyldighet). - Möjligt att bepröva på huvudön och dels gällande skärgården. Osäkert om övervakningen fungerar speciellt utanför huvudön. Byggnaderna: - Uthyras för företagsbruk. - Extern finansiering för iståndsättandet kan ansökas.	Skydd: - Övervakning som ett samarbetsprojekt med företagaren (deltagande i kostnaderna i utbyte mot övervakningsskyldighet). - Möjligt att bepröva på huvudön. Byggnaderna: - Uthyras delvis för företagsbruk, uthyrning åt stiftelse eller motsvarande. - Extern finansiering för iståndsättandet kan ansökas. - Iståndsättandet osannolikt utan ägarens finansiering (vilket den inte har).	Skydd: - Övervakningen av området ordnas som tjänsteuppdrag. - Med nuvarande resurser är det osannolikt att övervakningen kan ordnas av Forststyrelsen. Byggnaderna: - Uthyras åt stiftelse eller motsvarande allmännyttigt samfund. - Iståndsättandet osannolikt utan betydande finansiering av ägaren (vilket den inte har). - Svårt att hitta en "lämplig" part.

KUVAILULEHTI

Julkaisija	Uudenmaan ympäristökeskus	Julkaisu-aika		
		Joulukuu 2008		
Tekijä(t)	Marjo Priha			
Julkaisun nimi	Porvoon Söderskärin suojelun ja käytön periaatteet			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 21 2008			
Julkaisun teema				
Julkaisun osat/ muut saman projektin tuottamat julkaisut	Julkaisu on saatavana myös internetistä: http://www.ymparisto.fi/uus/julkaisut			
Tiivistelmä	<p>Söderskärin luonnonsuojelualue on osa Porvoon ulkosaaristossa sijaitsevaa Söderskärin ja Långörenin saariston (FI0100077) Natura 2000 -aluetta. Tässä raportissa on selvitetty Söderskärin luonnonsuojelualueen ja käytön yhteensovittamista. Esitetyt suositukset luovat taustan alueen vanhoissa suojelupäätöksissä olleiden rauhoitusmääräysten ajantasaistamiselle sekä ympäristöministeriön poikkeuslupa-ehdotusten määrittelylle. Suositusten laatiminen on nähty tarpeelliseksi koska pääsaarilla on tapahtunut tai tapahtumassa rakennusten hallintaan ja sekä alueen valvontaan liittyviä muutoksia.</p> <p>Söderskärin suojelualueesta noin puolet on valtion omistuksessa ja toinen puoli edelleen yksityisomistuksessa. Saaristo on tärkeä merilinnuston suojelu- ja tutkimusalue ja linnuston pesimärauhan turvaamiseksi alueella on voimassa liikkumis- ja mairinnousrajoituksia. Pääsaarten ainutlaatuinen majakkamiljö on valtakunnallisesti arvokas maisemakohde ja majakka itsessään vetovoimainen nähtävyyshkohde. Majakka on yksityisomistuksessa ja sinne järjestetään ohjattua matkailua ympäristöministeriön myöntämällä poikkeusluvalla.</p> <p>Söderskärin luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun sekä nykyisen käytön yhteensovittamista varten on laadittu joukko vaihtoehtoisia malleja. Vaihtoehtojen tarkastelussa selvitettiin erilaisten liikkumisrajoitusten ja käyttöpaineiden vaikutuksia mm. alueen luontoon, rakennuksiin, matkailuun ja valvontaan sekä ympäröivään saaristoon, kuten esimerkiksi veneilyyn lähivesillä.</p> <p>Vaihtoehtojen pohjalta laadittujen suositusten tavoitteena on turvata suojelualueen luontoarvojen ja rakennusten kulttuurihistorian säilyminen sekä edistää kestävää majakkamatkailua. Suositukset ovat ohjeellisia ja niiden täytäntöönpanoa on seurattava ja suosituksia tarkennettava jatkossa tilanteen edellyttämällä tavalla.</p>			
Asiasanat	Natura 2000, merilinnut, majakat, luontomatkailu, kulttuuriperintö, suojelusuunnitelmat, suojelu ja käyttö, Söderskär			
Rahoittaja/ toimeksiantaja	Porvoon kaupunki, Itä-Uudenmaan liitto, Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) Etelä-Suomen tavoite 2 -ohjelma (2000–2006) / Toimenpidekokonaisuus: Saariston kehittämishankkeet			
	ISBN	ISBN	ISSN	ISSN
	978-952-11-3313-8 (nid.)	978-952-11-3310-7 (pdf)	1796-1734 (pain.)	1796-1742 (verkkoi.)
	Sivuja	Kieli	Luottamuksellisuus	Hinta (sis. alv 8 %)
	72	Suomi ja ruotsi	Julkinen	
Julkaisun myynti/ jakaja	Edita Publishing Oy, PL 780, 00043 Edita. Asiakaspalvelu: puh. 020 450 05, faksi 020 450 2380 Sähköposti: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi, Internet: www.edita.fi/netmarket			
Julkaisun kustantaja	Uudenmaan ympäristökeskus, Asemapäällikönkatu 14, PL 36, 00521 Helsinki. Puh. 020 490 101 (vaihe), 020 690 161 (asiakaspalvelu). Faksi 020 490 3200. Sähköposti: kirjaamo.uus@ymparisto.fi, Internet: www.ymparisto.fi/uus			
Painopaikka ja -aika	Edita Prima Oy 2008			

PRESENTATIONSBLAD

<i>Utgivare</i>	Nylands miljöcentral			<i>Datum</i> December 2008
<i>Författare</i>	Marjo Priha			
<i>Publikationens titel</i>	Porvoon Söderskärsin suojelun ja käytön periaatteet (Principerna för skydd och nyttjande av Söderskär i Borgå)			
<i>Publikationsserie</i>	Nylands miljöcentrals rapporter 21 2008			
<i>Publikationens tema</i>				
<i>Publikationens delar/ andra publikationer inom samma projekt</i>	Publikationen finns tillgänglig på internet: http://www.miljo.fi/uus/publikationer			
<i>Sammandrag</i>	<p>Söderskärs naturskyddsområde i Borgå yttre skärgård är en del av Natura 2000 -området Söderskärs och Långörens skärgård (FI0100077). I denna rapport har man utrett sammanjämkandet av skyddsvärdena och nyttjandet av Söderskär. De framställda rekommendationerna skapar en grund för aktualiserandet av de gamla fredningsbesluten som gäller området samt för hur villkoren i tillståndet till undantag skall fastställas av miljöministeriet. Att utarbeta rekommendationerna har ansetts vara nödvändigt eftersom det gällande huvudöarna har skett och håller på att ske förändringar i förvaltningen av byggnaderna och övervakningen av området.</p> <p>Ungefär hälften av skyddsområdet vid Söderskär innehåller av staten och hälften är fortfarande i privat ägo. Arkipelagen utgör ett viktigt skydds- och forskningsobjekt vad gäller sjöfågelfaunan och för att trygga fåglarnas häckningsro råder begränsningar i vistelse och landstigning på området. Den unika fyrmiljön på huvudöarna är ett värdefullt landskapsobjekt av riksintresse och själva fyrbåken är en sevärdhet med stor dragningskraft. Fyrbåken är i privat ägo och till den ordnas turistresor med stöd av ett tillstånd till undantag som beviljats av miljöministeriet.</p> <p>Ett antal alternativa modeller har utarbetats för sammanjämkandet av skyddet av natur- och kulturarvet på Söderskär med det aktuella nyttjandet. I granskningen av alternativen utreddes hur olika slag av begränsningar vad gäller vistelse på ön och trycket på användning inverkar på bl.a. områdets natur, byggnader, turism och övervakning samt på det omgivande skärgårdsområdet som t.ex. småbåtstrafik på närvattnen.</p> <p>Rekommendationerna som framställts på basen av alternativen har som målsättning att trygga bevarandet av skyddsområdets naturvärden och byggnadernas kulturhistoria samt främja en hållbar fyrturism. Rekommendationerna är riktgivande och verkställandet av dem bör uppföljas. Rekommendationerna bör i fortsättningen preciseras på ett sätt som situationen förutsätter.</p>			
<i>Nyckelord</i>	Natura 2000, sjöfåglar, fyrrar, naturturism, kulturarv, skyddsplaner, skydd och nyttjande, Söderskär			
<i>Finansiär/ uppdragsgivare</i>	Borgå stad, Östra Nylands förbund, Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) Södra Finlands mål 2 -program (2000–2006) / Åtgärdshelhet: Utvecklingsprojekt i skärgården			
	ISBN 978-952-11-3313-8 (hft.)	ISBN 978-952-11-3310-7 (pdf)	ISSN 1796-1734 (print)	ISSN 1796-1742 (online)
	<i>Sidantal</i> 72	<i>Språk</i> Finska och svenska	<i>Offentlighet</i> Offentlig	<i>Pris (inneh. moms 8 %)</i>
<i>Beställningar/ distribution</i>	Edita Publishing Ab, PB 780, 00043 Edita. Kundtjänst: tfn +358 20 450 05, fax +358 20 450 2380 E-post: asiakaspalvelu.publishing@edita.fi , Internet: www.edita.fi/netmarket			
<i>Förläggare</i>	Nylands miljöcentral, Stinsgatan 14, PB 36, 00521 Helsingfors. Tel. +358 20 490 101 (växel), 020 690 161 (kundservice). Fax +358 20 490 3200. E-post: kirjaamo.uus@ymparisto.fi , Internet: www.miljo.fi/uus			
<i>Tryckeri/ tryckningsort och -år</i>	Edita Prima Ab 2008			

Söderskärin luonnonsuojelualue on osa Porvoon ulkosaaristossa sijaitsevaa Söderskärin ja Långörenin saariston Natura 2000 -aluetta. Saaristo on tärkeä merilinnuston suojelu- ja tutkimusalue. Pääsaarten ainutlaatuinen majakkamiljöö puolestaan on valtakunnallisesti arvokas maisema-alue ja vetovoimainen matkailukohde.

Tässä raportissa on selvitetty Söderskärin suojeluarvojen ja alueen käytön yhteensovittamista. Luonnon- ja kulttuuriperinnön suojelun sekä nykyisen käytön yhteensovittamiseksi on laadittu joukko vaihtoehtoisia malleja. Niiden pohjalta on esitetty joukko alueen käyttöä koskevia suosituksia, joiden tavoitteena on turvata suojelualueen luontoarvojen ja rakennusten kulttuurihistorian säilyminen sekä edistää kestävästä majakkamatkailua.

UUDENMAAN
YMPÄRISTÖKESKUS
NYLANDS
MILJÖCENTRAL

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

ISBN 978-952-11-3313-8 (nid.)

ISBN 978-952-11-3310-7 (pdf)

ISSN 1796-1734 (pain.)

ISSN 1796-1742 (verkkokoj.)